

ELOFIZETÉS.

HELYBEN ÉS VIDEKEN

Egy évre — — 36 kor.
Fél évre — — 18 kor.
Egy negyed évre — 9 kor.
Egy óra — — — 3 kor.

Nyitási közlemények
megállapodás szerint.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesült
vasutak palotájában.
TELEFON-SZÁM: 257.
KIADÓHIVATAL:
Aradi Nyomda Részvény-
Társaság.
József főherceg-ut 22. sz.
TELEFON-SZÁM: 181.

Arad, 1917.

Főszerkesztő:
Stauber József.

Csütörtök, október 25.

Olasz offenzívánk.

Hetek óta a levegőben volt, beszéltek róla hangos szóval és titkolódzva s most, a háboru negyedik évében is sebesebben dobantak meg a szívek, ha a forró vérben végigcikkázott bennünket az a gondolat: — most következik a mi időnk az olasz harctéren, most indul meg, mint az ég-zengés, a mi offenzívánk!

Végigfutott emlékezetünkben mindaz, amit borzalomban és iszonyatban végigszenvedett a magyar katona a doberdói dárídókon, az isonzói haláltáncok forгатagában s az előtött drága magyar vérfolyamból, mint bosszura ingerlő grimasz, nevetett felénk a hitszegő olasz arc.

De éreztük régen, hogy nem leszünk örökké a karszok tétlen lakói, hol szüntelen aknákat fur alánk a talján sajtkukac: jönni fog az az idő, midőn elárad a hegyeken a tűz, s a kősziklák vizmosásából lángfolyók fognak lefutni az olasz síkságra: a magyar vitézség és anémet erő bosszuért lihegő vad lángolásai.

Ez az idő ma elkövetkezett!

Ma reggel Windischgrätz herceg, az osztrák urakházának elnöke már bejelentette a felsőházban, hogy táviratot kapott Waldstätten bárótól, amelyben tudatta vele, hogy a mi olasz offenzívánk megkezdődött. S a mai hivatalos jelentések — a miénk épp úgy, mint a németeké — már nemcsak megerősítették ezt az értesülést, de jelentették az első lelkesítő eredményeket is.

A német és magyar katonák, hatalmas rohamának nem birt ellentállani az olasz front, s már az első napon megingott. Vitéz katonáink három helyen is sikereket értek el, melyeknek következményei a közel napokban még fokozódni fognak. Flitschnél, Tolmeinnél, a Banisica fensikon már benyomultak katonáink az első olasz állásokba, amely eredmény bizonyára lehűti majd a nagy-száju olaszok könnyen lobogó temperamentumát. Talán eszükbe juttatják ezek a halálharangként csendülő nevek azt a kérdést, mely szünetlenül feltör a népek lelkéből: — Kell-e még mindig ömlenie ennek a tenger vérnek?!

Nem mi vagyunk az okai. Tisza István gróf mai nagyszerű képviselőházi beszédében is rámutatott arra, hogy minden kiontított vér ellenségeink lelküsméretét terheli.

Hányszor nyujtottuk ki kezünket becsületes kézfogásra? Hányszor utasítottak el gunyosan bennünket? A béke szálló madara már itt volt, itt röpködött, kezünkkel elérhettük, megfoghattuk volna. . . — Ki riasztotta el? A vér örültjei, kik a pusztulásban kéjelegnek s a romlást ismerik el istenüknek. Minden szavuk káromlás volt ezeknek a mi drága hazánk ellen. — Szétrugni a monarchiát! az volt a jelszavuk. . . Lehet-e ezekkel minden áron békét kötni? Kérdezte ma Tisza s kérdezte vele együtt minden szív, aki hazánk jö-

vendőjét félti. Lehet-e ma a magyar parlamentben másról beszélni, mint az összetartásról s szabad e a széthúzás konkolyát elhinteni. Most a legnagyobb leszámolás pillanatában, midőn minden gondolatunk az ellenség veszte kell, hogy legyen. Békére váró dító becsületes szavunkat nem hallgattak meg, nos hát tenni kell őket addig, míg időleges sükettségük elmúlik s mindkét fülük möhön fogja magába szívni a béke ezüst harangjának a hangját. . .

Az első ütések megtörténtek.

Megkezdődött offenzívánk

az olaszok ellen.

— Német és osztrák-magyar hivatalos jelentés. —

Sajti tudósítónk telefonjelentése.

Bécs. Az Urakháza mai ülésén Windischgrätz herceg elnök a következő bejelentést tette:

— Közölni valóm van, ami a Hazát nagyon meg fogja örvendeztetni, ha előjában bejelentem. A közlés Waldstätten báró aláírását viseli. A távirat szó szerinti szövege ez:

„Osztrák-magyar és német csapatok ma reggel az Isonzó folyónál megkezdtek az offenzívát Olaszország ellen. A hadműveletek kedvezően folynak. Az ellenséges vonalakat több helyen elfoglaltuk. Több, mint hatvanezer embert ejtettünk foglyul.“

Windischgrätz herceg közlése viharos tetszést váltott ki. Az Urakháza tagjai pártkülönbség nélkül zajos tapsban törtek ki. Az elnök isten áldását kérte zászlóinkra, hogy diadalmasan lobogjanak a győztes csapatok előtt.

Budapest, október 24. (Hivatalos.)

Csapataink körletében nincs ujság.

Olasz harctér:

A harci tevékenység az egész délnyugati arcvonalon jelentékenyen fokozódott. Flitschnél, Tolmeinnél és a Bainsizza Heiligengeist-i fensik északi részében hatalmas tüzéségi előkészítés után osztrák-magyar és német gyalogság betört az olasz vonalakba. Albanino Berot-tól délre és a Tevoli folyó mindkét oldalán biztosító csapataink eredményesen harcoltak. A vezérkar főnöke.

Berlin, október 24. (Hivatalos.) A nagy főhadiszállásról jelentik:

Olasz harc vonal:

A harci tevékenység Tirolban, Karintiában és az Isonzó mentén észrevehetően feléledt és német tüzéség beavatkozott a tűzharcba. Német és osztrák-magyar gyalogság, ma reggel Flitschnél, Tolmeinnél és a Bainsizza-i fensik északi részében az ellenségi olasz állásokat elfoglalta. — Ludendorf. Miniszterelnökség sajtóosztálya.

Budapest. A sajtóhadiszállásról jelentik este: Az Isonzó melletti hadműveletek kedvezően haladnak előre. A szövetséges csapatok az ellenséget 30 kilométernyi frontszélességben kivetették első állásából. Több ezer foglyot és számos ágyut szállítottak be.

Berlin. A Wolff-ügynökség jeenti: Flandriában erős tűzharc. A Chemin de Dames-on csekély tüztevékenység. A franciák a támadást nem folytatták. Keleten nem történt esemény.

Az olasz fronton a közös támadó hadművelet tervszerűen folyik. Eddig több ezer foglyot jelentenek.

Cenzurázza a művészetet a demokrata kormány

— A betiltott „Szerető” ügye a képviselőházban. —

Saját tudósítónk telefonjelentése.

Budapestről telefonálja tudósítónk: Tegnap délelőtt a Magyar Színházban négy tagú rendőri bizottság jelent meg Sándor László főkapitány vezetésével. Bródy Sándor darabjának. A szerető-nek próbája iránt érdeklődtek. Beültek a nézőtérre, végignézték a darabot, néhány órával később pedig Beöthy László, a Magyar Színház igazgatója értesítést kapott, a mely szerint a főkapitány a közrendre való hivatkozással, valamint a hadviselés érdekeinek lehető veszélyeztetése miatt A szerető előadását megtiltja.

A végzés, a demokráciakorszakának legkésebb bizonyítéka, így szól:

A budapesti magyar királyi államrendőrség főkapitánya. 14.904. szám, 1917.—res.

Határozat:

Tudomást szereztem arról, hogy a Beöthy László igazgatása alatt álló Magyar Színházban e hó 25-én színre akarják hozni Bródy Sándor írónak „A szerető” című darabját. A darab egyik színpadi próbáját megtekintvén, arról szereztem meggyőződést, hogy a szóbanforgó darab nyilvános előadása esetén alkalmas arra, hogy egy velünk szövetséges viszonyban álló uralkodóháznak, illetőleg az uralkodóház egyik tagjának tekintélyét a nyilvánosság előtt leszállítsa: az uralkodóház jóhírnevét kedvezőtlen világításba helyezze és ezen nyilvánvaló sérelem következményeképpen a hadviselés érdekeit is veszélyeztesse. A darab ugyanis, egy velünk szövetséges viszonyban lévő uralkodóház egyes tagjait, ezeknek intim családi életét helyezte a cselekmény előterébe.

A darab egész beállítására, annak egyes szereplőire, a folytonos vonatkozások az illető uralkodó családra, Ptelezelen cím- és rangjelzések, az udvarnál szokásos megszólítások, házi törvényekre, uralkodó eljögökre való ismeretlen hivatkozások mindmegannyi bizonyítékai a szerző azon féltreismerhetelen igyekezetének, hogy darabjában az uralkodó család egy nemrégien lejátszódott családi drámáját akarja a nézőközönség elé tárni. Miután a darab egész cselekményét, főleg pedig az uralkodó-család tagjainak jellemfestését alkalmasnak találom arra, hogy károsan befolyásolj és sértse azt a tiszteletet, a melyt az uralkodó családot nemcsak hazánkban, hanem többi szövetségeseink között is körülövezi, megengedhetetlennek tartom, hogy a darab nyilvánosan előadassék, mert nem engedhetem meg, hogy a köztiszteltben álló uralkodó-családon ezen darab előadásával olyan sérelem essék, a mely kihatásában a hadviselés érdekeit is veszélyezteti. Ezért az 1881. évi XXI. t.-c. 2-ik szakaszában foglalt jogomnál és kötelességemnél fogva, a mely törvényszakasz szerint a fővárosi rendőrség feladata a békét és közrendet fenntartani, ennek mindennemű veszélyeztetését megakadályozni: „A szerető” című darab nyilvános előadását betiltom és figyelmeztetem Beöthy László igazgatót, hogy a darab előadását szükség esetén karhatalommal is meg fogom akadályozni.

Erről Beöthy László urat, a Magyar Színház igazgatóját tudomás és mihez tartás végett értesíttem, hogy ezen határozatom ellen 15 nap alatt felebbezést jelenthet be. Budapest, 1917. október 23-án. Dr. Sándor László főkapitány.

A betiltást ma Rakovszky Iván képviselő szavá tette a parlamentben. A szólás és irodalmi, valamint művészi szabadság védelmében tartott érdekes beszédnek ez a része így szól:

A cenzuráról.

A kormány demokratikus intézkedéseinek bírálatával foglalkozva, Rakovszky azt kérde, hogyan gyakorolja a mostani kormány a demokráciában levő szabadságot és egyenlőséget? Foglalkozunk először a sajtószabadsággal. Vázsonyi Vilmos, akkor még igazságügy-miniszter (Derülttség) az Újságírók Egyesületének választmányában kijelentette, hogy a hadviselés érdekei ürügyének önkényes kiter-

jesztését nem fogja tűrni és nem fogja engedni, hogy a cenzur kiterjeszkedjék a művészet, irodalom és zene terére.

Farkas Pál: Ezért tiltották be Bródy darabját. A szeretőt!

Rakovszky Iván: Kévéssel az új kormány beiktatása után a sajtócenzura mégis feléledt. A sajtóbizottság megkérte a lapokat, hogy a bán júniusi audienciájáról ne írjon. Lehet hogy ezen az audiencián szóba kerültek dolgok, a melyekről nem volt szükséges írni, de maga az audiencia ténye nem rinteit hadviselési és eljárási érdekeket.

Egy hónappal később a sajtóbizottság értesítette a szerkesztősegeket, hogy a külügy-minisztériumban és hadügyminisztériumban történő gazdasági tanácskozásokról nem szabad írni. Annak idején a mostani kormány párt el-kelő hívei kérték az akkori kormánytól, hogy az életvezetési és gazdasági tárgyalások részleteiről is tájékoztassák a közvéleményt. (Ugy van! ugy van! a jobboldalon.) Itt felmerül az a gyami, hogy a mostani kormány urai éppen azt akarták elkerülni, hogy a tárgyalásokról a nagyközönség értesülést szerezhesse és hogy őket felelősségre vonhassa, hogy milyen is az az álláspont, a melyet a tárgyalások folyamán képviselnek?

Ismét később kiadtak egy bizalmas értesítést a lapoknak arról, hogy a sajtóbizottság által cenzura-ügyekben kiadott bizalmas értesítésekről a lap hasábjain ne adjanak hírt, mert „az igen tisztelt szerkesztőségek maguk is beléáthatják, hogy a felügyeleti hatóságok kinyilvánítása nem engedhető meg”. Volt erre példa a múlt kormány alatt? Most, mikor bekövetkezett a demokrácia (Zajos derültség a jobb oldalon, zaj a kormánypárton), éppen most nem szabad a „felügyeleti hatóságokat” kinyilvánítani? (Zajos ellentmondások a baloldalon.)

Miért tiltották be Bródy Sándor színművét?

Mi van azzal az ígérettel, hogy a cenzura nem fog átcsapni a művészet, irodalom és zene terére? Október 19-én a cenzura-bizottság „a m. kir. kormány meghagyásából” figyelmezteti a szerkesztőségeket, hogy ne írjanak arról a kívánságról mely szerint Bródy Sándor „A szerető” című darabjában változások történjenek; e felhívásra rádupláz a ma reggeli lapoknak az a jelentése, hogy „A szerető” előadását egyáltalán betiltották.

Egy hang a kormánypárton: Nagyon helyesen tették!

Nem akarom a belügyminisztert azzal gyanúsítani, — folytatja Rakovszky — hogy a darabnak reklámot akart volna csinálni, csak azt kérdezem, vajjon az a színdarab a hadviselés érdekeit érinti-e, vagy talán külügyi vagy esetleg közéleti kérdéseket érint, olyanokat, a melyek befolyással vannak a hadviselés érdekeire? (Derültség.) Ugy tudom, hogy a darab egy szerelmi történettel foglalkozik és hogy A szerető nem is olyan veszedelmes.

Ráth Endre: Ismeri talán?

Szűcs: Talán házibarát? (Derültség.)

Rakovszky: A mit Vázsonyi a sajtószabadságról hirdetett, az nem lett valóság. Azok a lapok, a melyek Ausztrián át mennek a külföldre, a határon rekednek meg, mert az osztrák bürokratizmus második cenzuráján kell keresztül menniök, úgy hogy a magyar lapok Ausztrián át egyáltalán nem jutnak el a külföldre. Ezt el sem lehetne hinni, de maguk a svájci lapok igazolják ezt a tényvalóságot és meg is írták, hogy abból a ténykörülményből, hogy a magyar lapok nem érkeznek meg Svájcba, azt a következtetést vonják le, hogy itt forradalom van. Ez az ügy tehát nemzeti kérdés, mert nem tűrhetjük, hogy az osztrák cenzura a magyar sajtófelügyelet munkáját meggyanúsítsa és ne tartsa elég hazafiasnak azt a munkát, amit egyszer becsületesen elvégzett. (Ugy van, ugy van! a munkapárton.)

A magyar lapok visszatartásának az a következménye, hogy a külföldön élő magyarok a kik posta útján alig tudnak érintkezni hozzá-

tartozóikkal és ugyszólván kizárólag a lapok hírszolgálatára vannak utalva, ezek a magyarok teljesen elzártnak hazájuktól. A külföldi magyarok és a magyar sajtó egyformán megkövetelheti a kormánytól, hogy az osztrák cenzurának tolazkodását, a mellyel közbeekeli magát, teljes energiával szüntesse meg.

Megengedték „A szerető” előadását.

Fényes László Bródy Sándornak „A szerető” című darabja betiltása ügyében interpellált ma a képviselőház ülése végén. A betiltó végzés hadiérdekeket emlit, de a darabban sem hadiítók — mondotta — sem pornográfia nincsen. Egy alispán leánya beleszeret egy grófnak, aki nem veszi el, ezért a leány lelövi a gróft. Felvetődött az a hír, hogy a darab a bécsi közismert szerelmi tragédia utalvaiból szövezték. Ha így volna is, akkor sem volna szabad betiltani. Kérde a belügyminisztert, hajlandó-e a betiltást visszavonni és hajlandó-e törvényjavaslatot benyújtani, hogy a színelőadások intézményesen biztosíttassanak.

Ugron Gábor belügyminiszter: Mithogy a darabban azok a szempontok, amelyek miatt betiltották, figyelembe vétettek s a darab kifogásolt részei módosították, az előadást megengedték. Az ábrázoló előadás szabad terjesztését, mint a gondolat szabadságát ő is pártolja s így törvényjavaslatra nincsen szükség.

A belügyminiszter válaszát tudomásul vették.

Behatoltak a franciák a német front egy részébe.

Berlin, október 24. (Hivatalos.) A nagy főhadiszállás jelenti:

Nyugati harcok:

Rupprecht tábornokos hadcsapata:

Flandriában csapataink ellentámadással az ellenséget csaknem teljesen kivetették a védelmi zónánkban még megszállva tartott szőlő. A Houthouster erdő déli szélén foglyok maradtak kezünkön. A Draaibanktól Zandvoordeig terjedő harci területen a tűz délután ismét jelentékenyen fokozódott, új támadások nem következtek.

A német trónörökös hadcsapata:

A franciák tegnap két részben nagy támadást kezdtek a Chemin des Damesen, az Ailette lapálytól, Vauxaillontól északra, egészen a Painssyól északra fekvő fensziget (25 kilométer). Az Oise—Aisne csatornától délre délelőtt kifejlődő harcok az Ailette és az Ostel magaslatok között súlyos váltakozó küzdelmekre vezettek. A hat napon át tartó legnehezebb tüzrelvi elpusztított állásaink ellen kora reggel támadó ellenség erős ellentámadásra talált és súlyos veszteségei folytán nem jutott előbbre, csak új francia erőknek későbbi új előkészítés után indított és számos páncélos gépkocsival támogatott lökése tudott nyugatról Alemtan felé, délről Chavignon felé állásainkba betörni és a falvakig előrenyomulni. Ez által a közbeeső állások tarthatatlannokká váltak. Míg az arcvonalban szívósan tartott vonalokból a csapatokat visszavontuk, előrevont utageket is kénytelenek voltunk felrobbantani és az ellenségnek átengedni. A franciák erőlyesen nyomultak utánunk, de tartalékaink beavatkozása következtében az ellenséges lökést Pinontól délre, Vaudessonnól és Chovignonnól, mely körül különösen kemény harcok folytak, felfogtuk. További előrehaladást az ellenség nem tudott elérni. Az ugyanakkor Filainetól délre, a La-Royere major mindkét oldalán fekvő fensíkon több francia hadosztállyal indított támadások az ismételt rohamok ellenére legnagyobb veszteségeik mellett meghiúsultak. Este az ellenség több óras pergőtűz után Bray és Ailette között támadásra indult csapatai mélyen tagozva kétszer törtek előre. Védőtüzünkben, es helyenként elkeseredett közelharcban, ezen az arcvonalon a franciák támadása teljesen összeomlott. Helyi harcok alakjában a csata mélyen az éjszakába nyúlt. Eddig nem éledt fel újból. Csapataink hősiességgel harcoltak. A Maas keleti partján a nap folyamán Beaumontól délnyugatra gránátharcok folytak.

Keleti harctér:

A rigai öböl és a Duna között az október 22-ig terjedő éjszéken anélkül, hogy az ellenség zavarta volna, a széles arcvonalon állásunk elé messze előretolt biztosító csapatainkat, melyek eredményes ütközetekben szeptember eleje óta az oroszokat megakadályozták abban, hogy állásainkba betekintést nyerjenek, visszavontuk.

Macedóniai harctér:

Élénkebb tűzérési tevékenység csak az Ochrida tótól nyugatra és a Vardartól Doiranig folyt, ahol az angolok előretöréseit visszavertük. **Ladendorff, főszállásmeister.** (Miniszterelnökség sajtóosztálya.)

Tisza István gróf az erők tömörítéséről.

— A volt miniszterelnök nagy beszéde a képviselőházban. —

— Sajtó tudósítók telefonjelentése. —

Szász Károly elnök délelőtt 11 órakor nyitotta meg az ülést.

Rakovszky Iván munkapárti szövegű fel és tulnyomóan közéleti kérdésekkel foglalkozott.

A takarmányrendelet megváltoztatását kéri a földművelésügyi minisztertől, mert a fennálló árak mellett Ausztriába viszik ki a takarmányt. Miért nálunk rekvirálják folyton a takarmányt, nálunk, a hol rossz volt a termés, miért nem Ausztriában vagy a megszállott területekben, a hol van bőségesen?

A magyar közönség érdekében meg kell akadályoznunk, hogy az osztrákok maximális áron felül vásároljanak sertést. Ennek következménye, hogy nálunk sem kapni maximális áron.

(Az újságok papírhánya.)

Ausztria elveszi élelmiszereinket, de a maga cikkeivel nem lát el bennünket. A magyar újságok papírszükségletüket részben a magyar, részben az osztrák gyárakból szerzik be.

Megengedem, hogy békében ez csak egy restringált kör érdekelt volna, de ma háború van. Tessék csak elképzelni azt a helyzetet, hogy a világháború izgalmi között egyszerre csak nem kapunk újságot! Azt a zakatolást és dübörgést, a melyet a világháború okoz, csak az újságok hangfőgója teszi elviselhetővé. Az újságok letakarják és elesenedítik a fantázia vészmadarait és nem szabad elfelejteni, hogy egyszerre csak azok a vészmadarak — ha újságok nem jelennek meg — vijjogva fel fognak repülni, szétszállanak az országban és megrettenenek mindenkit. Nem szabad elfelejteni, hogy az az idegerő, a melyre a közönségnek szüksége van, épp úgy mint a testi erőre, megbénul, ha az újságok nem jelennek meg.

Ha az osztrákok azt követelik, hogy élelmiszereink feleslegét boesássuk rendelkezésükre, mert testi erejük fentartására szükségük van arra, akkor mi teljes joggal követelhetjük, hogy az osztrákok boesássák rendelkezésükre a papírost, azt az eszközt, a melyre idegerőnk lenni a végtelenségig van. (Helyeslés és taps a munkapárton.)

Ha mi nem engedjük át a határon azt a havi 45 vagon cellulózot, a melyből Ausztriában a sajtó és a mi újságpapírunkat csinálják, akkor a Neue Freie Presse sem jelenhet meg 40 oldal terjedelemben. (Helyeslés.)

Az Ugrun és Mezössy elleni támadások

Rakovszky Iván most újabb témára tér át. Több lap nemrégben bizonyos vádakot írt

meg a belügyminiszterről és azt a közkegyenlenséget vonták le, hogy a két miniszter aligha nem otthagyja helyét. Erre a kormányt támogató pártok egyik könyvatososa közleményt tett közzé, a mely lényegileg ugyaszo, hogy minden olyan változás, a mely a kabinet állagára vonatkozik, alaptalan és a jövőre nézve is ki van zárva. (Derűtlenség)

„Legfeljebb olvassa tovább a kommunikat — azt a kényszerhelyzetet vonják maguk után, hogy megtorlást kell tenni.” Nem akarja kihárítani azt az alkalmat, a melyet a kommunikat a grammatikai szempontból való kigunyolásra szolgáltat, de ha grammatice nem is foglalkozik vele, demokratice szükségesnek látja annak megvilágítását. Kijelenti, hogy az a körülmény, hogy a kormány és annak könyvatososa ilyen megtorlással akarja befolyásolni a magyar lapokat, nem demokratikus dolog. Ha megtorlással fenyegetőznek azért, hogy egyik vagy másik lap egyes miniszterek távozásáról akar írni, ez azt jelenti, hogy örökké ott akarnak maradni. (Derűtlenség és taps a munkapárton.) A kormánynak őrizkedni kell azoktól a cselekedetektől, a melyekkel kompromittálja a demokratizmust. Ha miniszterelnök lenne, megállapítaná, hogy ki szövegezte meg ezt a kommunikat és meg tudná találni a módját annak, hogy azzal az urral szemben megtorlással éljen.

— A belügyminiszter kiadott egy záróra rendeletet amely mindenre vonatkozott, csak az ő barátaira nem. Ezekhez az ügyekhez tartozik a földművelésügyi miniszter ügye is, emelyet választott bíróság döntött el holott azt hivatott, törvényes bíróság előtt kellett volna alintézni. Csak a rendes bíróság ítélkezhetett volna ebben az ügyben a büntetőtörvénykönyv alapján. A kormány körében tapasztalható személyes torzsalkodások sincsenek a ország érdekében.

Attér ezután a kormány pozitív intézkedéseinek bírálatára. Azt tartja, hogy a kormányban a rudas jobbra, a nyerges balra tart, a gyeplos kirug, az ostorhegyes pedig külpolitikát folytat és a szekeres a kátyuba huz. Sajnos a szekerre fel van rakva a magyar nemzet érdekei és jövője. Ha már ezeket ráraktuk, fogjunk olyan lovakat, amelyekre a okat rá is bízhatjuk. A javaslatot kölönben elfogadják.

Káth Endre a következő szónok. Azt mondja, hogy a mult minden büne a munkapárté. A magyar nép egységes akarattal meg fogja gátolni, hogy a munkapárt vissza térjen az uralomra. A csendőrség és a rendőrség anyagi helyzetéről beszél ezután. A mostani háborús és külön díjakat a részükre véglegesíteni kell.

szágnak gyarmati nehézségei voltak, vagy Oroszország más harctéren volt elfoglalva, vagyis minden legalkalmasabb lett volna az idő a mi számunkra, hogy agresszív szándékainknak eleget tegyünk. Azonban nem a velünk szemben levő hatalmak ígérték oda Magyarországot a szerbeknek és a románoknak? Vite folyik most is arról, hogy kié legyen Torontál megye. Oroszország és Románia is azon vitalkoztak, hogy ková tartozik Maramaros megye, az ausztriai tartományokat pedig Olaszországnak szánták oda. Egy évvel ezelőtt nem mi tettünk békejavaslatot, a pápa jegyzékére nem mi adtuk e becsületes választ? Az entente legújabb kifogása, hogy nem bízik a német kormányban de német néppel szívesen meg egyezik. Kötelességünk e kérdésben is bátor és elszántan kitartani szövetségünk mellett és visszautasítani azt a szándékot, hogy a német kormányzatba ellenségeink beavatkoztassanak. Vissza kell utasítani azt a látszatot, hogy mi nyomást gyakorolunk a németekre mert ők a béke egyedüli akadályai ez hogy rá akarjuk kényszeríteni, hogy ellenségeink kívánságát teljesítse és ezzel elhárítsuk a látszat szerint a béke egyik főakadályát. Visszautasítja ezt a szándékot, amelyét ugyan nem mondtak el, de a lapokban elhelyezett interjúkban kifejezésre jutott.

— Az entente egyenesen a monarchiy ellen tör, amikor a nemzetiségi kívánságok kielégítését követeli. Szabad ilyen körülmények között azt a látszatot kelteni, hogy minden áron elfogadjuk a békét? Szabad azt a látszatot kelteni, hogy Németországot egy ilyen békére akarjuk kényszeríteni?

Hol vannak a tigrisek?

akik a román betörés idején azt hirdették, hogy meg fogják védeni a magyar határokat. Meg kell vallanom, hogy akkor sem bíztam nagyon bennük, amikor ez a nyilatkozat megtörtént.

Mért lasználják a szájukat arra, hogy a kezüket nyalják azoknak, akik a monarchia ellen törnek?

A világháború vége felé közeledik és most olyan belpolitikai momentumok kerülnek előtérbe, amelyek elterelik nemzet figyelmét a háborútól. En melyek sajnálom, hogy ilyen viszonyok között kell a választójog kérdéséről beszélni. De ha már beszélünk róla kell hogy rámutassak azokra a körülményekre, melyek igazolják, hogy miért szemléljük jelen körülmények között aggodalommal a választójogi terv megvalósulását. Rá kell mutatni arra a tényre is, hogy ezeket az aggodalmakat pár évvel ezelőtt, kevés kivétellel, az egész magyar közvélemény osztotta. Akkor szenvedélyes kifakadásokat hallottunk a választójog ellen. Hát történt azóta valami, ami azokat az aggodalmakat eloszlatta? Nagyon szomorú, hogy most akartunk választójogot adni. A háború elvetette ezt a kérdést mondják, de az csak súlyosbítja a választójoggal szemben tapasztalt aggodalmakat. A háború megbosztá az orosz forradalmat és nyeregbe segítette a radikális irányzatot.

Mi azonban nem jöttünk soha ellentétbe a hatással és mindig megint csak megvédjük a magyar nemzeti államot.

bennünket soha el nem ragadtak a külföldi áramlatok. Szóval akartam tenni, hogy bennünket valóságilag megdöbbentettek azok a kijelentések, amelyeket **Apponyi Albert** külügyminiszter ur tett kolozvári beszédében. Apponyi bevallotta, hogy mások után indult a választójog kérdésében, de időközben megnézte a statisztikát és most meggyőződésből hirdeti a választójogot. Apponyinak tudnia kellene, hogy a népnek csak egy része z, amit a statisztika ad. A feltámadó veszedelmet nem tudom olyan meggyőző ékesszólással, oly megragadó művészettel ecsetelni, mint ahogy azt **Vadász Lipót** elvb. átom tette tegnap, de azért megpróbálom egyszerű szavakkal is ecsetelni a helyzetet.

Elsősorban három fő szempontot kell figyelembe venni. Az első szempont a számarányok szempontja. A radikális választójog hívei állandóan azt írtatják, hogy hogyan alakul a számarány az egyes kerületekben. A választójogi miniszter állandóan azzal operál, hogy valamely kerületben többségben vagy kisebbségben van-e a magyar elem. Eddig nagyon kevés olyan kerület volt, amelyben a

Tisza István a békéről és a választójogról.

Nagy csendben, az egész ház osztatlan feszült figyelmű és várakozása közben emelkedett színpadra **Tisza István gróf**. Egy-két percig beszélt a választójog kérdéséről és a képviselő-

— A háború már tart — kezdte beszédét **Tisza István gróf**. — Igen sok kérdés van még megoldásra és ezért szükséges, hogy erőnket el ne forgácsoljuk, hanem a háborúval kapcsolatos nemzeti érdekek szolgálatába állítsuk. A leendő erők koncentrációja szükséges, hogy minden erőnket a nemzeti érdekekre egyesítsük. Önvédelmi harcot folytatunk és nincsen senki, aki egy pillanatra is tovább folytatná ha a tisztességes béke lehetséges lesz. A békének katonai előfeltételei megvannak. A béke akadályai az, hogy

hogy akinek ezisztenciájuk a háborútól függ, el tudták hiteit a népekkel, hogy a közép-európai hatalmaknak agresszív szándékuk van és nekik védekezniük kell. A másik akadály a békének, hogy ellenségeink el tudták hiteit, hogy mi már csüggedünk és hamarosan lehetséges lesz egy olyan béke, amilyent ők akarnak. Hogy ez milyen lenne, azt el tudjuk képzelni. És akadnak magyar emberek ebben az időben, mikor a magyar nemzet nagy küzdelmét vívja, akiket ugy elvakít a pártszendély, hogy a békét pártcélokra használják ki és ezzelrontják az ország hírnevét és becsületét.

Rámutat arra, hogy a béke csak akkor volt legjobban biztosítva, amikor Brancianor-

magyarság kisebbségben volt. Azokban a kerületekben, ahol eddig negyven-negyvenöt százalék volt a magyarság számaránya, egész más lesz a helyzet a jövőben. **A számarány tízenöt százalék lesz.** A mostani javaslat tervezői kihagyják a nyolc holdas cenzust s ezzel a számarány megváltozik a magyarság rovására. Biharmegyében ötvennégy százalék a magyarság, míg a választók közt hatvan, zilahmegyében harminckilenc százalék, míg a választók között 40, Erdélyben csupán négy székely vármegyében van szupremáciában a magyarság. Brassó vármegyében a német és a magyar elem talán együttese ellensúlyozza a román ságot. A többi vármegyékben mindenütt jelentékeny kisebbségben van a magyarság. Látnuk kell, hogy

az általános választójog mellett megfogadják a "nemzeti veszedelem" és a magyar és német faj együttes szupremációját belőni a román tengerbe.

Egy választásra ezt némileg ellensúlyozhatjuk, de ez csak egy választásra szól. Azok az elemek, melyeknek szereplése bennünket aggodalommal tölt el, gondoskodni fognak tudni róla, hogy a maguk embereit írni és olvasni megtanúsítsák, hogy aztán vígan szavazhassanak. Ez természetesen súlyos a viszonyoknak. Az írás és olvasás nem tudása bizonyos kulturálatlanságot jelent. De vegyünk búcsút a statisztikától. Milyen színvonalon lehetnek a műveltségnek azok, akiket felnőtt korukban tanítottak meg írni és olvasni? Minél kisebb a műveltségük, annál természetesebb, hogy rabszolgái lesznek a nacionalista demagógoknak. Ha mi a nemzeti elemeket behozzuk a Házba, azzal a nemzeti eszmén megölik Magyarországon és súlyossá tesszük a magyarok helyzetét az országban. A radikális választójog mindenütt leszállította a parlament nivóját. Utal a hatásra, amelyet az általános választójog Ausztriában ért el. Statisztikai adatokkal igazolja, hogy az általános választójog árt az országnak. Veszedelem rejlik abban is, hogy törvényhozásba megölygyat kövve jutnak be a magyar képviselők, velük szemben, náluk átlagosan műveltebb nemzeti képviselők ülnek majd be a Házba. Szemelvényeket olvas fel a Népszava egyik vezércikéből, amelyet abból az alkalomból írt, hogy

Goldis László az aradi választójogi blokk gyűlésén bejelentette a román "nemzetiségek csatlakozását."

Legyünk óvatosak a radikális választójog megteremtésével és adjuk meg a választójogot az ipari munkásságak, de ne adjunk olyan széles jogkiterjesztést. Nem igaz, hogy az általános szavazati jogot a magyar nép ellenállhatatlan erővel kívánja. **Nem a magyar népnek, de a magyar politikusoknak van szükségük általános választójogra.** Akár mit mondanak önök, hiszen a viselkedésük is elárulja, hogy nem a nép akarata az általános választójog, elárulja az a politikai fegyverkezés, türelmetlen idegesség, amelylyel az utóbbi hetekben tető alá akarják juttatni a választójogi javaslatot. A nép méltóságához méltatlan eszközökkel harcolnak. Vázsónyi csak az ipari munkásokra gondolt. Hát a magyar nép dolgozó milliói hol maradnak, ezekre a milliókra Vázsónynak nincs szüksége, neki csak az kell, hogy az iparos megmaradjon elbolondítható, szolgásgádba hajtható elemek? Egész pártokat vádolnak meg népgyűlölettel, holott nagyon jól tudják hogy az iparosok jogát én is megadtam volna. Kérdem magamtól és kérdem önöktől, miért kellett most illedzni ezt a veszedelmet, amikor ugyis annyi veszedelem környékez bennünket s mikor ugyis ég a ház a fejünk felett! Nem gondolja a miniszterelnök ur, hogy azok a támogatói, aki a választójogot követelik, most csak egy kompromisszumként akudnak meg a miniszterel-

nök ur választójogi javaslatával és mihelyt ezt elfogadják, holnap már tovább folytatják az agitációt egy még szélsőbb választójogért. Ezután eljön majd az a választójog, amelyet én nem akartam és amelyet meg vagyok róla győződve, hogy ennek a kormánynak egyik tagja sem akar. Eljön majd az a választójog, amely majd a fejünk felett romba dönti a házat. Ezek azok az aggodalmak, amelyek mellett aggodalmasnak tartom a mai politikai konstellációt. Emezzel aggodalmakon kívül súlyos aggodalommal tölt el engem a kormányt támogató pártok megtartása is.

Ezután az ülést felfüggesztették és Tisza István gróf beszédét délután folytatta. (A képviselőház üléseinek folytatását lásd az Aradi Közlöny 9-ik oldalán.)

Arad város

a vértanuk emlékéért.

(A közgyűlés mai érdekességei.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad város mai közgyűlésén, amelyen Varjassy Lajos polgármester elnökelt, Mülek Lajos dr. indítványt nyújtott be a törvényhatósági bizottsághoz a 13 vértanu emlékének méltó módon való megőrzésére. Mülek a mai közgyűlésen kérte a törvényhatóságot, hogy mielőbb tegye meg a szükséges lépéseket a mauzoleum felépítésére és küldöttségileg kérjék fel az ügy támogatására a kormányt és Apponyi Albert gróft. A tanács Mülek beadványát magáévá tette. A tanács teljesen Barabás főispán intenciói értelmében lát a kérdés megvalósításához, mert Barabás főispáni székfoglalójában tudvalevőleg nagyszabású programot jelölt ki a vértanuk emlékének megőrzésére. Javasolta a tanács a közgyűlésnek, hogy Barabás Béla főispán vezetésével a következő tagokból álló küldöttséget küldje fel a kormányhoz: Varjassy Lajos polgármester, Domány József, Fabry Sándor dr., Gutzjahr Mihály, Hehs Vilmos, Just Ferenc, Mülek Lajos dr., Nagy Sándor dr., Nemess Zsigmond dr., Neuman Adolf báró, Priegl István dr., Tagányi Sándor dr., és Zima Tibor törvényhatósági tagok. A közgyűlés elfogadta a tanács javaslatát.

A közgyűlés foglalkozott az aradi hatósági munkaközvetítő szervezeti szabályzatával is. Tudvalevőleg Aradon munkaközvetítő intézetet fognak felállítani, amelynek hatásköre Arad, Békés-, Csanád- és Hunyadvármegyékre is kiterjed. Lőcs Rezső h. polgármester bemutatta a munkaközvetítő szervezeti szabályzatát, amelyből kiderült, hogy az újintézmény vezetőjének nevezetesen száz korona fizetést és lakbért irányoznak elő. Nagy Sándor dr. rámutat arra, hogy a nagyszabású szociális intézmény vezetőjének magasabb fizetést kell adni, mert csak így lehet a pozícióba teljesen arra való férfit ültetni. Javasolja, hogy a vezető tisztviselő a hetedik fizetési osztályba osztassék be. Ezzel szemben Varjassy Lajos polgármester rámutatott arra, hogy a mai tervezet szerint a vezető tisztviselő fizetése a pótlékokkal együtt több mint tizen ezer korona lesz. A közgyűlés elfogadta a tanács javaslatát.

A tanács javasolta, hogy alkosson a közgyűlés ugyanolyan szabályrendeletet, mint Budapest székesfőváros, amely biztosította, hogy a tűzbiztosító intézetek járuljanak hozzá a tűzoltóság fenntartásához. A közgyűlés elfogadta a tanács javaslatát.

Tudvalevőleg a közgyűlés már régebben felírt a miniszteriumhoz és kérte a kivételei köveztvám szedésének megengedését. Az aradi kereskedelmi és parkamarában megtartott értekezleten megállapították a ki- és bevételi köveztvám díjtételeit és a díjak alapján a városnak négy-százezer korona bevétele lesz a köveztvámokból.

Jelentette az Aradi Közlöny, hogy a belügyminiszter néhány stiláris módosítással jóváhagyta Arad város telekértékkadó szabályrendeletét. Zubor Andor adóügyi tanácsos ismertette a miniszter leiratát és javasolta annak tudomásulvételét. Ezt a közgyűlés el is fogadta. Ugyancsak ő terjesztette elő a városi tisztviselők és alkalmazottak fizetésjavítását és új szolgálat iránti kérelmét, amelynek elfogadása esetén az összes városi alkalmazottak héke időbeli fizetésüknek száz százalékkal való felemelését érnék el. A fizetés rendezés részleteit már ismertettük lapunkban. A díjnokokra vonatkozólag az volt a tanács javaslata, hogy az ő illetményeiket a novemberi közgyűlésen tárgyalják le és szintén méltányos alapon rendeződjék az ő ügyük is. A tisztviselők fizetésrendezéséhez szükséges fél millió koronát a tanács az Aradi Első Takarékpénztárnál felveendő fűgő kölcsönrel fedezné. A közgyűlés egyhangú helyesléssel fogadta el a tanács erre vonatkozó javaslatát.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZELET.

Színházi heti műsor.

Csütörtökön: **Márványmenyasszony**, újdonság először.

Pénteken: **Márványmenyasszony**.

Szombaton d. u. 3 és fél óraker: ifjúág és népies előadás: **Lavotta szereleme**.

Este 7 és fél óraker rendes helyárrakkal: **Márványmenyasszony**.

* A színházi iroda hírei. (A márványmenyasszony bemutatója). A legnagyobb érdeklődés mutatkozik a mai bemutató iránt. Strauss Oszkár remek zenéje és Blumenthal Oszkár pompás humoru szövege Heltai Jenő kitűnő fordításában már előre is biztosítják a Márványmenyasszony sikerét. Az összes szerepek elsőrendű kezekben vannak. R. Horváth Mici, Zöldkelyi Anna, Benkőné, Rosnyói I. Gyöző, R. Tóth József, Kertész, Várnai stb. mindannyian kitűnő szerepekhez jutottak az újdonságban, mely egyelőre négy estén marad műsoron. **Lavotta szereleme**. Baras Izso remek daljátéka, melyet Lavotta legszebb dalaiból és a XVI. század kiválókat énekeiből állított össze, szombat délután kerül előadásra. Ez lesz a legközelebbi ifjúági és népies előadás. **Vasárnapi előadások**. Vasárnap mint rendesen két előadást tart aársulat. Délután három és fél óraker mérsékelt helyárrakkal az Obsitos pompás daljáték van műsoron a főszerepekben Horváth Mici, Heppesné, Bánházi, Barics, Gyöző, Poigár, Várnai, Kertész. Este hét és fél óraker rendes helyárrakkal a Márványmenyasszony kitűnő operettnek lesz a negyedik előadása. **Előkészületek**: Varsói csásdella újdonság, Boccaccio operett-repriz.

OLVASSA NAPONTA

Az „Aradi Közlöny” apróhirdetéseit. Hétköznap 50—60, vasárnap és ünnepnap 100—120 különféle apróhirdetés található az „Aradi Közlöny”-ben. —

Német tilalom a magyar kivitel ellen.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Magyarország elzárása a külföldi piacoktól a mostani világháború egyik legsúlyosabb következménye. Ebbe bele kellett nyugodnunk, mert ez a háború élet-halálra megy és ellenségeink, miután katonailag nem bírnak velünk, csak a gazdasági blokádtól remélhetnek még eredményt.

De azon megütközünk, ha ezt a blokádot nem az ellenségeink, hanem a szövetségeseink alkalmazzák ellenünk. Gazdasági érdekképviselőink fel is szólaltak ez ellen több ízben. A budapesti kereskedelmi kamara már ez évi júliusban intézett a kormányhoz felterjesztést, amelyben előadta, hogy Németország nem engedi át területén a semleges országokba rendelt magyar gyógynövényeket, sőt nehézségeket tud gördíteni még a kelet felé irányuló kivitelünk útjába is. Legújabb emlékiratában, melyet ugyancsak ez a kamara a háború után való exportunk megszervezéséről szerkesztett, a példák egész sorozatát gyűjti össze annak megvilágítására, hogy

Németország már régóta rendszeresen zárja el a piacát éppen mi előttünk és több államot részesít kedvezményekben a mi rovásunkra.

Most az a hír érkezik, hogy egy délmagyarországi kalapgyár készítményeit Németországban úgy kezelik, mintha ellenséges országból származnának. A gyár a háború előtt mind az öt világrészbe szállította gyártmányait, sőt módot talált arra, hogy a háború alatt nagy mennyiségben exportáljon félig kész velour-kalapokat a skandináv-államokba és Belgiumba.

Ez szemet szurhatott valamely német gyárnak, mert a berlini és a drezdai fővámvételek és a herbesthali vámvételek eleinte a gyártmánynak a német területre való behozatalát, utób pedig annak Németországon való átvitelét is tilosnak nyilvánította.

Ezt azok a vámvételek önkényesen tették, mert amikor a temesvári gyár felszólalt, a berlini Reichskommissär für Ein- und Ausfuhr-tól azt az értesítést kapta, hogy a velour-kalapok kivitele és átvitele nem tilos és így ahhoz külön engedély nem szükséges.

Néhány nap múlva azonban a velourkalapok a német határról azzal a felirattal jöttek vissza a gyárhoz:

„Durchfuhr verboten. Zurück.“

A gyáros utána járt a dolognak és megtudta, hogy a velour-kalapokat a magyar vámvételek sorolta a kiviteli tilalom alá eső ruházati cikkek közé. A gyár kérelme folytán a magyar pénzügyminiszter megadta ugyan a kivételes kiviteli engedélyt, de a német vámvételek nem vették ezt figyelembe, hanem az általános kiviteli tilalomhoz tartották magukat. A magyar pénzügyminiszter ekkor úgy akart a kalapgyáron segíteni, hogy hatályon kívül helyezte a nyulszőrkalapokra szóló tilalmat. Azonban ez sem használt, mert a német vámvételek most meg arról értesítették a céget, hogy Németország a félgyártmányok átvitelét nem engedi meg, hanem csak a kész gyártmányokét.

A gyárnak egyébként sok baja volt a valutával. A belga yevők a kalapok árát frankokban fizették ki, de a németek a gyárnak márkákat utaltak át. A veszteséget még növelte az is, hogy a márkákat koronákra kellett átváltani. Mikor pedig a gyár kénytelen volt az át nem bocsátott árúért már előre fizetett vételárát visszafizetni, magyar árfolyam mellett német márkákat kellett vásárolnia, még pedig a belga kereskedők által frankokban befizetett összeg erejéig.

A gyár csak azzal vigasztalódik most, sok magyar exportőr járja meg így, ha Németországba, vagy Németországon túl eső országokba akarnak árut küldeni. Blokádtól alá helyezzei őket nemcsak az entente, de Németország is.

Ahol csak a gazdagok

válhatnak.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Angliában a válás nagy szerepet játszik, ami talán a nagy nyilvánosság előtt lejátszódó eljárásnak a következménye. Anglia talán az egyetlen országa Európának, ahol a válásról és leplezéseiről a lapok szabadon írhatnak. És vannak lapok, amelyek ugyancsak élnek ezzel a sajtószabadsággal. Egyes népszerű lapok szenzációi éppen a válások. A béke boldog napjaiban hirdetések jelennek meg az utcákon, hogy egy híres zsolé vagy színész, egy lelkész vagy politikus megjelent a bíróság előtt s hogy pikáns leveleket lehet olvasni, ha ezt vagy azt a lapot megveszik. A botrány, a mit ily módon a válások okoztak, sokkal jobban izgatja a nyilvános élete, mint máshol. Az a körülmény, hogy az összes válópereket a londoni bíróságnál tárgyalják, amelynek bírái ki nevezésük után a nyilvános élet ismert alakjai válnak, még elősegíti, hogy a válóperekben a színházi hatás érvényesül. A válóper törvényszéke olyan intézet, ahol mindenki mindent tud. A könnyelmű asszonyról azt mondják, hogy a Divorce Court-ban (váló-bíróság) fogja végezni s a nem egészen jó hírnévnek örvendő nőről azt mondják, a Divorce Court hősnője.

És Angliában mégis kevés a válóper. 1910-ben tízezer emberre csupán két válóper jutott, míg ugyanannyi lélekre az Egyesült Államokban 73, Schweizban 32, Franciaországban 23 és Németországban 15 jutott. Az utóbbi években a háború hatása következtében a válások száma Angliában is szaporodott, de ez a szám a más országokban előfordult válásokhoz viszonyítva mégis csekély. Ennek a jelenségnek a válóperrendszerében van a magyarázata. A válókereset Angliában ugyanis nagyon drága, különösen azok részére, akik messze laknak Londontól. Ez az oka annak a mozgalomnak, amelyet már 1912-ben megindítottak, hogy a válótörvényt reformálják.

El lehet mondani, hogy Angliában a szegény ember el sem válhatik a feleségétől. A törvénykezés Angliában általában véve nagyon drága, de talán a törvénykezés egyetlen ága nem olyan drága, mint a válás. A szegények részére fenugorognak a válókok: rossz bánásmód, hűtlen elhagyás stb. Ezek alapján a rendőrbíró, ialun a községi bíró elkülönítheti egymástól a házastársakat. A legtöbb esetben az ilyen elkülönítés nem jelenti a házasság felbontását, a férfit rendszerint arra kötelezik, hogy keresményének bizonyos részét tartozik átadni feleségének.

A gyakorlatban ezek az elkülönítések nem sokat érnek. A legtöbb esetben a házastársak egyike, rendszerint, az asszony és a család, védelemre szorulnak és erre a gyorsan dolgozó

Schartner Sándor dr. temetése.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Ma délután három órakor temették el Schartner Sándor dr. kuriai bírót, az aradi törvényszék őszintén meggyászolt elnökét. Az aradi királyi törvényszék elnöki hivatalos szobájában állott a diszes ravatal, amely körül odagyülekezett ennek a városnak egész előkelő társadalma. Nem a magas közjogi állásnak, nem a törvényszék elnökének járó hivatalos megtiszteltetés vitte oda azokat, akik jelen voltak a végső tisztességgel, hanem Schartner dr. elmúlásában jelentkező tragikus érzés vonzotta tisztelőinek és barátainak nagy tábort koporsója köré, amelyben egy olyan férfi kihűlt poraj nyugszanak, aki arra volt hivatva, hogy alkosson, hogy azt az igen tiszteltreméltó testületet, amelynek vezéréül hívta őt meg a király mind magasabbra vezesse a közhasznos szolgálatában. Férjerejének teljességében, emberi erényeinek szépségében és bírói kvalitásának pompás kifejeződésében törte őt le a halál és váltotta ki az emberekből az őszinte fájdalomnak tiszta érzelmeit.

A törvényszéki palota főbejáratát gyászdrapéria ékesítette és gyászborult az elárvult elnöki hivatal is, amelyben égő kandeláberek sora között pihent koporsójában Schartner dr. A résztvevő közönség egy része az utcán gyülekezett, míg igen sokan a gyászszertartás helyéül szolgáló termekben és a folyosón foglaltak helyet. Ott voltak köztük Solyom Andor, a temesvári királyi ítélőtábla elnöke, Pap I. János aradi görög keleti püspök, Bittó József táblabíró vezetésével az aradi törvényszék, járásbíró és ügyészi kar teljes számban, Varjassy Lajos polgármester vezetésével a város, Schill József főjegyző vezetésével a vármegye, Bogdán Virszil dr. vezetésével az ügyvédi kamara, továbbá Fábry Sándor dr., Neuman Dániel báró, Kintz János, Neuman Adolf báró, Ottubay Károly kuriai bíró és még igen sokan a város előkelőségei közül.

Három órakor vonult be Lakatos Ottó dr. minorita rendfőnök segítő papjaival és utána helyet foglalt a koporsó körül az elhunyt családja.

rendőrbírók nagyszerűen beváltak. A legtöbb esetben az elkülönítést nagyon gyorsan mondják ki és ami még rosszabb: nagyon sok esetben az elkülönítés közönséges vásárra vezet és az elkülönített házastársaknak nincs meg a lehetőségük, hogy újból házasságra lépjenek. Ez a körülmény a férfinél nőnél vadházasságot idéz elő. A többnépesség is gyakran következik az elkülönítésből. A törvény, amely szigorubb az erkölcsről vallott közfelfogásnál, mindig megkerülhető és ezáltal az erkölcsi érzés hanyatlását idézi elő.

A gazdagok előnyben részesítése már valószínűleg szegény volt, míg azután javulás állott be Poor Persons Departement létesítésével. Az a bizottság, amely 1912-ben a válópereket tanulmányozta, ötvenhat nyilvános ülést tartott, amelyek egész éven át tartottak. Ezeken az üléseken minden társadalmi osztályból való embereket hallgattak meg: bírákat, ügyészeket, ügyvédeket, rendőrbírókat, teológusokat, orvosokat, főként pszichiátereket, a szociális téren működő személyiségeket és végül a válóreformot támogató és ellenőrző férfiakat és nőket. Csupán három nő, egy anglikán egyesület tagjai, tiltakozott az ellen, hogy a válóalkalmakat szaporítsák és kijelentették, hogy a házasság szentsége követeli, hogy reformot ne hozzanak. De a bizottság kimondta, hogy a reformmal a szegények részére is lehetővé fogják tenni a válást és maga a yorki érsek is elismerte ennek a szükségességét.

A rendfőnök elvérezte a gyászszertartást; majd pedig Bittó dr. táblabíró lépett a koporsóhoz, hogy néhány keresetlen szóval méltassa a törvényszék korán elhunyt vezetőjének emberi és bírói erényeit és vázolja azt a veszteséget, amely elsősorban az igazságszolgáltatást érte. A fel-törő sirjás akasztotta meg majd minden szavát a mélyen elérzékenyült szónoknak, aki patakzó könnyek között mondta el, hogy az elköltözött mint ember, mint bíró egyaránt kiváló volt és akinek vezetése mellett szívesen kiűzött az aradi bírói kar az ideálért, a jó és gyors igazságszol-

galtatásért. A tömör és szívhezszó szavak mel-tők voltak Scharner dr. egyéniségéhez.

Ezután a temetkezési vállalat alkalmazottai levitték a koporsót a törvényszéki palota előtt várakozó négy fogatu lüveges diszhintóba. a koszorukat felrakták a koszoruvívó kocsira és megindult a menet, hogy elkísérje felejthetetlen emlékeztető férfit utolsó útján örök pihenésének helyére a temetőbe. A papság esendes imája után beeresztették a koporsót a földbe, a gyászoló közönség eloszlott.

erre vonatkozó felvilágosításokat annak ide-jén több ízben volt alkalmá megadni. Azon-ban hogy mennyire nem élt vissza a város vezetősége a hatósági ellátásra szorultak-kal, arra vonatkozólag ismerteti a vidéki na-gyobb városok hatósági lisztárait. Aradon a nullás liszt kicsinyben 145, a főző 65 és a kenyérliszt 45 fillér. Pozsonyban a nullás liszt 144, a főző liszt 72, a kenyér liszt 54 fillér. Debrecenben a nullás liszt 152, a főző liszt 76, a kenyér liszt 50 fillér. Kolozsváron a nullás liszt 148, a főző liszt 72, a kenyér liszt 54 fillér. Nagyváradon a nullás liszt 156, a főző liszt 74, a kenyér liszt 52 fillér. Sze-geden a nullás liszt 150, a főző liszt 70, a ke-nyér liszt 48 fillér. Tehát megállapítható, hogy

a liszt drak Aradon a legalacso-nyabbak

és eme árak mellett is sikerült a deficitet le-szállítani. Kijelenti, hogy ő maga is a köz-élelmezési hivatal álláspontját foglalja el, de a tanács ellenkező módon határozott és a középutat kereste meg. Végül még meg-jegyzi, hogy a munkások legnagyobb részét a hadfelszerelési gyárak munkásait, külön katonai felügyelet alatt látják el s ezek a de-ficit apasztásához így nem járulnak hozzá.

Mint hogy Nagy Sándor dr. ama javas-latára, hogy a közélelmezési hivatal állás-pontja szerint a lisztet három fillérrel olcsób-ban adja a város a kereskedőknek, szava-zást kért, a polgármester elrendelte azt és a közgyűlés nagy szótöbbséggel a tanács ja-vaslatát fogadta el.

Mennyibe kerül a tűzérési harc?

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

A Leipziger Tagblatt leközli Camille De-varnak a Kappelben megjelent közleményét a tűzérési csapatok horribilis pénzpocsékolásáról.

A Hindenburg-vonal rendszere, írja a francia író, számbavehető eredményekkel oldja meg azt a problémát, miként lehet a számbelileg tulsúlyban levő és ágyúkkal és löszekkel rettentően felszerelt angol-francia hadsereget tevékenységében lehetőleg korlátozni. Apránként vertük meg a németeket, de a fővereséget ed-dig sikerült elkerülniök. A csapatok száma és a hadianyag mellett a pénzügyi kérdést is te-kintetbe kell venni. A tapasztalat azt bizo-nyítja, hogy területnyereséget csak olyan tűz-harccal lehet szerezni, amely a védők állásait tarthatatlanná teszi és lehetetlenné teszi a tar-talékok felvonulását. Percin tábornok, aki tűzér-ségi ügyekben szakértő, egyik tanulmá-nyában pontos számításokat ad és kiemeltje annak lehetetlenségét, hogy úgyval lehessen említésre méltó hadi célt elérni. Percin tábor-nok ezt írja:

„Két—ötezer méternyi távolságból nehéz úgyval körülbelül 1000 lövést kell leadni, hogy a legnagyobb valószínűség szerint vala-mely négyszög méternyi célt: gépfigyelőde-zéket, ellenséges ágyut vagy védett megfigyelő-helyet el lehessen találni. Csak valószínűségről lehet szó, mert biztos találatról beszélni sem lehet. Hogy tehát egy nehéz úgyval nagy távolságról körülbelül 10 ezer frank értéket képviselő tábori ágyut el lehessen pusztítani, ahhoz legalább is a következőkre van szükség: 145 ezer frank értékű 105 milliméteres löveg, 315 ezer frank értékű 155 milliméteres löveg,

Drága a szén Aradon.

— Arrevizio követelése a város közgyűlésén. —

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

A törvényhatósági bizottság mai köz-gyűlésén Lócs Rezső polgármester helyet-tes jelentette, hogy a közélelmezési hivatal azt az előterjesztést teszi a bizottságnak, hogy *három fillérrel emelje fel a lisztárakat*. Erre nézve két mód kínálkozott. Az egyik az, hogy a város három fillérrel olcsóbban adja a kereskedőknek a lisztet, s azok válto-zatlanul mai árak mellett bocsájtják a köz-önség rendelkezésére. Ebben az esetben a három fillérnyi veszteséget a város veszi magára. A másik módus az lenne, hogy a város megengedi a kereskedőknek, hogy a liszt árát három fillérrel emeljék. A közél-mezési hivatal azt kívánja, hogy a város köz-önsége továbbra is a jelenlegi árakon kupa a lisztet. A tanács azonban megállapította, hogy ez havi hétezerháromszáz koronával terhelné meg a közélelmezés költségvetését. Ezek után a tanács egy harmadik módot ke-resett, amellyel a közönség érdekeit is szem-e előtt tartotta és megvédeni igyekezett a köz-élelmezés üzemének budgetjét. A tanács te-hát abban állapodott meg és azt javasolja a közgyűlésnek: határozza el, hogy a lisztet ezentul a kereskedőknek *egy fillérrel olcsób-ban adhassa és engedje meg, hogy a keres-kedők emellett két fillérrel emeljék fel a liszt árát*. Ezzel aztán a kereskedők három fillé-res haszna biztosítva lenne.

Az indítványhoz Nagy Sándor dr. szó-lalt fel. Kijelentette, hogy nem fogadja el a tanács javaslatát, mert a közélelmezési hi-vatal előterjesztését tartja szociálisnak. A gazdasági tanácsnok ur — mondotta — rá-mutatott arra, hogy a közélelmezési üzem nem veheti magára azt a költségtöbbletet, a mit a lisztnek három fillérrel olcsóbban való kiadása jelent, mert emellett a közélelmezési üzem ismét deficitel zárulna. Ez azonban azért van, mert azzal szemben, hogy más városoknál a közélelmezés terén gyönyörű eredményeket produkáltak és nagy haszno-kat mutattak fel, Aradon állandó baklővé-seknek lehetünk e téren tanúi. Aradon a liszt árát emelni kell, mert abból a pénzből, ami így az üzem javára befolyik

a város reperálni akarja a baklő-véseket.

Igy mi természetesen soha nem leszünk ab-ban a helyzetben, hogy valamit olcsóbban adjunk a népnek. Mi nem kapunk olcsóbban semmit, olcsón nem adhatunk semmit, ne-künk ki kell fizetnünk először is a deficitet. Ehb-en az egy esetben nekünk minden áron arra kellene törekednünk, hogy *a lisztnek az árát*

minél alacsonyabban szabjuk meg, mert a hatósági lisztet csakis a szegényebb osztá-lyok vásárolják. Mi nem szorulunk rá a ha-tósági ellátásra, mert hisz mi, akik itt va-gyunk a teremben, el vagyunk látva egész évre, tehát a lisztárakat mi csakis a munká-sokkal szemben emeljük. Nem mi fizetünk, hanem azok, akik odakint vannak, a t-pedig nem lehet kívánni, hogy az üzem deficit-jeit csakis az ő fillérjeikből törlesszék. Nem pótdadó alakjában veti ki ezt a város vezet-ősége, amint ez helyes lenne, hanem így ki-vetjük a szegényebb néposztályokra. Pót-adó alakjában legalább az egész város vi-selné ezt a terhet, elsősorban pedig a vagyo-nos osztály. Kérdem tehát, hogy helyese az, ha mi elnézzük, hogy a hatósági ellá-tásra szoruló közönségen veszi meg a vá-ros a deficitet. Az a baj, hogy a város rossz juhvásárlásokat csinált. A közélelmezés ve-zetői a liszt hasznából fizették ki a juh vá-sárlások és a hatósági husszékék deficitjeit. Amikor és annak idején ezeket az ügyeket szóvá tettem, a polgármester ur azt mondta, hogy a deficit ezeknél az üzleteknél nem *hetvenezet* korona, mert a juhokat elfogják adni és akkor a deficit apadni fog. Benéztem az iratokba később és azt tapasztaltam, hogy a juhokat oly kitűnően adták el, hogy a het-venezer koronás deficit *kilencvenkétezer ko-ronára emelkedett*. Hátra van még a hus-székék deficitje is. Ilyen módon tehát és

ittokban akarják most eltüntetni ezeket a deficiteket.

Varjassy Lajos polgármester: *Az ilyen kifejezés ellen tiltakozom*, mert a közélel-mezési hivatal az üzemből minden félévben mérleget ad ki, melybe jogában áll bárkinek betekinteni.

Nagy Sándor dr. folytatja beszédét és kijelenti, hogy a havi hétezerháromszáz ko-ronás ráfizetés abban az esetben, ha a város a kereskedőknek három fillérrel olcsóbban adja a lisztet, úgy jött ki, hogy ebbe a hétezer-háromszáz koronába felvették az *egész köz-élelmezési központ személyzetnek fizetését is*. Úgy tudom pedig, hogy az üzem nem-csak liszttel foglalkozik, hanem különféle élelmiszerekkel is, amelyek habár rezsivel jár nak, mégis hoznak valami hasznot a közél-mezési hivatalnak. Nem tudom tehát, hogy az egész személyzet fizetését miért vették fel a liszt számlára.

Varjassy Lajos polgármester kijelenti, hogy a juhvásárlásra és a hatósági husszék ügyeire kiterjeszkedni nem óhajt, mert az

6 millió frank értékű 805 milliméteres löveg és 40 millió frank értékű 520 milliméteres löveg. Működniük kell tehát egy 105 milliméteres ágyúnak 20 ezer frank értékben, 2 ágyúnak 155 milliméterrel 40 ezer frank értékben, 6 ágyúnak 805 milliméterrel 500 ezer frank értékben és 12 ágyúnak 520 milliméterrel 200.000 frank értékben.

Ez azonban a támadásra nézve nagyobb csapás lenne, mint a védekezésre. Valóságos öngyilkosság lenne.

Ilyen körülmények között az ellenséges tábori tüzérséget a mi nehéz tüzérségünk aligha győzheti le.

Megdrágította a város a lisztet.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

A törvényhatósági bizottság mai ülésén a polgármesteri jelentés kapcsán Nagy Sándor dr. felszólalt és a szénárak maximálását és azok drágaságát tette szóvá, egyúttal pedig elégedetlenségét fejezte ki a város élelmezési politikájával szemben. Nagy Sándor dr. a következőket mondta:

— Szóvá akárom tenni aszén árának maximálását, mert több vidéki polgármestertől megtudtam, hogy a szén ára sehol sincsen olyan magasan megállapítva, mint Aradon. Aradon 12 koronában állapították meg a szén árát, és hazaszállítással együtt 14 korona 80 fillér lesz a maximális ár. A dolognak az az előzménye, hogy a Róth József-cég kötelezte magát arra, hogy amennyiben Arad város megszerzi azt a kontingenst, amelyet ő már jó idővel ezelőtt megrendelt, akkor ő a részére érkezett szénen azon az áron bocsátja a város közönségének rendelkezésére, amelyet a polgármester megállapít. Senki sem kívánja hogy egy kereskedő olyan áron bocsássa vevői rendelkezésére az árut, amelyre ráfizetne. Azonban magának a kereskedőnek is fontos, hogy a fogyasztók érdekei is számításba jöjjenek. Mielőtt megállapították az árakat, a polgármester táviratozott Szegedre, Debrecenbe és Temesvárra, hogy ott mennyi a szénnek az ára. A polgármester azonban csak Szegedről kapott választ és ezután megállapította a szén árát 12 koronában. Én nem vagyok polgármester, de azért ma telefonon felkértem a szegedi, nagyváradi és temesvári polgármestereket és rövid másfél óra alatt mindhárommal beszéltem. Mindhárom polgármester előzékenyen adta meg a választ kérdezőzködéseimre és a beszélgetéseknek az az eredménye, hogy megállapíthattam, hogy a legdrágább a szén Szegeden. De ott is csak 10 korona 40 fillér. Mint említettem, Aradon még ennél is drágábban állapították meg a szén árát.

Nem említettem azonban, hogy Debrecenben és Nagyváradon sokkal olcsóbb a szén. Tehát hiba volt, hogy Aradon a szén árát annélkül állapították meg, hogy illetékes helyeken érdeklődtek volna a dolog után.

Alkalmam volt megnézni azt a számítást, amelyet a szénbizottság állított össze és amelynek alapján a szén árát megállapította. Ebben a listában öt percent hiányt vesznek fel, amely elporlásokban vész el a szénszállítmányban, ezenkívül felemlitenek tizenöt százalék veszteséget is, amit azon a címen kalkulálnak, hogy a szállítás közben a rakományból dezmálnak vagy pedig elszórnak. Ezt a számítást tulságosan óvatosnak tartom.

De nemcsak a szén megállapításánál van ez így, hanem a város közellátásának minden egyes ágában. Sehol sincs a közellátás oly rossz szul intézve, mint Aradon. A költségvetésnél módomban lesz részletesebben kifejteni a városi gazdálkodásról nézeteimet. Csak a közellátási hivatal államtitkárára, Nagy Ferencre kell hogy hivatkozzam, akinek Arad város közellátásáról és közellátásának vezetéséről megvan a maga véleménye, amivel Arad város vezetősége nem hiszem hogy dicsekedhetnék.

A szénkérdés csak egyik karakterizáló pontja a város ellátásának. A szénen a petrozsényi bányákban hat koronaért adják, semmiképen sem tudom tehát megérteni, hogy miért kell Aradon ennek kétszeresére maximalni a szénen. A város kijárja Róth Józsefnek a szállítási engedélyt, a vagonokat, stb., ahelyett hogy magának járná ki. Helyteleníti a polgármester intézkedését, habár a szénbizottság véleménye alapján történt. Ne csodálkozzanak ezek után, ha odakint zugolódik a

nép. De ez nálunk nem csodálatraméltó, mert nálunk úgy van, hogy vagy nincs semmi, vagy hogyha van valami, akkor azt olyan magas áron adják, hogy mindenkinek borsózik tőle a háta. Javasolja, hogy a polgármester vegye ezt a kérdést revízió alá s azon nézetének ad kifejezést, hogy ha tíz koronában maximalja a szén árát, a kereskedők is megfogják találni a maguk nyereségét.

Varjassy polgármester válaszolva Nagy Sándor dr. felszólalására, kijelenti, hogy részletesen nem akar foglalkozni a felszólalással, de azok, akik figyelemmel kísérik a város közellátásának vezetését, tudják, hogy a város vezetősége a közönség érdekében minden lehetőt megtesz, habár munkája igen sok nehézséggel jár. Ami aszénkérdést illeti, ő nem szakértő és a szénbizottság javaslata alapján állapította meg a szén árát. Megnyugtatta azonban felszólalót, hogy a közeli napokban egy általános ármegeállító bizottság fog alakulni és ekkor átfogja adni ennek a bizottságnak az általa megállapított maximális árakat, hogy az vegye azokat revízió alá.

A törvényhatóság a polgármester választ tudomásul vette.

Aradi berkocsisok garazdálkodása.

(A városi közgyűlés kétszeresére emelte a viteldijakat.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad város mai közgyűlése számos fontos ügyet tárgyalt le. Az egy és kétfogatu berkocsitulajdonosok arra kérték a közgyűlést, hogy a takarmány és általában a megélhetési viszonyok drágulása következtében engedje felemelni a viteldijakat száz százalékkal. A tanács a kérelmet elfogadásra ajánlotta a közgyűlésnek.

Milék Lajos dr. és Kertész Miksa dr. szó átették a berkocsisoknak a közönséggel szemben tanúsított hallatlanul goromba viselkedését és azt kívánták a rendőrségtől, hogy a berkocsisok ellen hozzáérkezett panaszokat soron kívül intézzék el és szigorú ítéleteket hozzanak.

Az egész közgyűlés helyeslése mellett sorolták fel a berkocsisok és berkocsitulajdonosok botrányos eljárását, amit a közönséggel szemben napról-napra megengednek maguknak. Napirenden van, hogy a vasuti állomásnál, vagy a berkocsi állomáson levő kocsis kijelenti: csak akkor vállal fuvar, ha a taksa négyszeresét fizetik meg. Nyomtatott tarifája alig van egy-két berkocsisnak és ha az utas a tarifa iránt érdeklődik, akkor a legdurvább válaszokat kapja. A bakon rendszerint asszonyok vagy gyerekek ülnek, akik sohasem tartják be a bemondott időt és a vonatról való lekésések napirenden vannak. A közgyűlés zuhogó elégedetlensége végre cselekvésre készíthetné a rendőrséget és drákói szigorral kellene megtorolnia a közönséggel szemben folyton megismétlődő botrányos visszaéléseket. A rendőrség ne csak a zöldes kofákat üldözze, hanem

a mértéktelen módon és brutálisan viselkedő berkocsisokat is, mert azoknak a rendhez való szoktatás valóban elsőrangú fontosságú kérdés.

Hecht Arnold dr. azt kívánta, hogy kizárólag időtartamra szóló menetdíjakat alapítson meg a közgyűlés.

A törvényhatósági bizottság azonban a tanács száz százalékos viteldijemelési javaslatát fogadta el és ez alapon az egyfogatu berkocsi nappal két koronaért, éjjel két korona ötvenért, a kétfogatu berkocsi nappal három koronaért, éjjel pedig négy koronaért köteles az utasokat a vasutól behozni, illetve a vasúthoz kivinni.

Hogy él Tisza a fronton?

(Nincs politika a lövészárkokban.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Egyik lövészárki lap tudósítója felkeresette Tisza István gróf ezredesét a fronton. Hosszu tudósításában érdekesen írja le, hogyan él Tisza István gróf a fronton huszárjai között. A tudósításnak ez a része, amely élénken jellemzi a volt miniszterelnök emberi nagyságát, a következő:

A hadosztályparancsnokságtól lóháton négy óra járásnyira van Tisza frontja. Sziklás, meredek ösvény visz a harctér felé és az erős kis paripa jól megizzad, amig megmássza az ezerméteres hegyet. Végre feltűnik az őserdőben egy kis fehér házikó, amelynek falán ez a pirosbetűs tábla van: M. kir. 2. H. II. B. Paraszág. Az ezredparancsnokság rezidenciája ez, itt lakik Tisza ezredes.

Hát ez bizony elűt a miniszterelnöki pulota fényes fogadótermétdől. Az alacsony deszkafalu kis helyiségnek ez a butorzata: egy festetlen fenyőfa íróasztal, fenyőtábol összerótt szék, tábori vaságy, fagyapóttal töltött zsákkal, ócska petróleumlámpa, két pokróc, egy fenyőfa pad, rajta ütött-kopott bádoglavor, egy lóca, egy kis szekrény, fogas. Az asztalon hirlapok. A volt miniszterelnök ezeket a lapokat járhatja a harctérré: Budapesti Hirlap, A Nap, Az Isten, Pester Lloyd, Az Ujság. Bécsi lapokat nem küldet magának az ezredes.

Tiszának ez a napirendje: Reggel hat órakor fölkel, gyorsan feöltözik és magához kéri a segédtisztet. Elintézi toendőit és utána minden nap kinegy az állásba. Megvizsgálja a lövészárkokat, a tábori őrségeket, a legminuciózusabb pontossággal ellenőrzi, hogy végrehajtották-e kiadott parancsait s ha szükségesnek látja, tanácskozásokat folytat a zászlóalj- és századparancsnokokkal és utasításokat ad ki.

Dél felé jön vissza a rajvonalból. Elintézi az időközben összegyűlt ügyeket és pontban tizenkét órakor ebéduz ul. Ebéd után sohasem fekszik le. Visszavonul szobájába, leveleket ír, vagy fogadja a katonákat, akik közül bárki jelentkezhet nála. Naponként átlag öt-tíz olyan huszár jön a volt miniszterelnökhöz, akik ügyes-bajos dolgaikat általa szeretnék elintéztetni.

Délután öttől hétig a segédtiszt referál az ezredesnek, aki mindenről nagyon alaposan tájékozva van és aprólékos részleteiben is megvizsgálja az ügyeket, hogy az ő akaratát szerint vannak-e elintézve. Ha hiányosnak találja az elintézést, — éppen úgy, mint miniszterelnök korában — egészen új aktát diktál. Este félnyolckor vacsora, diskurálás. A beszélgetés során politikáról soha nem esik egy szó sem. Tisza a harctéren csak a maga frontjának dolgaival törődik. Azt mondja, az a fontos, hogy a maga kis dolgát mindenki jól végezze el és akkor nagyban is jól fog menni a dolog. Vacsora után visszavonul az ezredes és olgás. Olvasmányai: ujságok és szolgálati könyvek.

HIREK.

Rakovszky Iván a meghusult aradi lapvásárról.

Saját tudósítónk telefonjelentése.

A képviselőház mai ülésén Rakovszky Iván munkapárti országgyűlési képviselő rendkívül érdekes beszédében — amelyet témáinak megfelelően lapunk különböző helyein közlünk — szóval tette, hogy Aradon egy konzorcium megakart vásárolni radikális politikai célokra a függetlenségi párt lapját. Azt kérde: Rakovszky miből kinek a pénzén?

Egy lapban azt olvastam, hogy — mondotta beszédében — a radikális párt, miután új lapot nehéz alakítani és Aradon minden áron széke akar jutni, az Arad és Vidéke című lapért 360.000 koronát kínál, de Kalmár Nándor laptulajdonos ezt az ajánlatot nem fogadta el. (Éljentmondás a baloldalon.) — Kérem ezt Nagy Sándor volt függetlenségi képviselő mondotta a lap tudósítása szerint egy gyűlésen. Azt kell látnunk, hogy ez a radikális párt, amely oly löszöggel hinti el a magot, amelyből az a hír sarjad ki, hogy Magyarországon minden korrupció kis vidéki lapért óriási összegeket íér. Nem tudom, hogy honnan? Talán a nép pénzéből? Ezekre a részletekre a becsületes kiadó megadta a választ. Ezekből látható, hogy a meglevő pártok sokkal becsületesebbek, mint a demokrata radikális pártok.

Befejezés előtt

a Menkes-per.

Saját tudósítónk telefonjelentése.

A Menkes Lipót százados és Ujhegyi Armin népfelkelő főhadnagy elleni, perben a temesvári hadosztálybírósg egyelőre befejezte a tanúhallgatásokat és még legfeljebb néhány pótlólag megidézendő tanút fognak kihallgatni.

A mai tárgyalás elején Schacter Frigyes dr. főhadnagy-hadbíró bemutatva Ullmann Sándornak, a nagyváradi Kurländer és Ullmann részvénytársaság vezérigazgatójának levelét, amelyben az a katonai élelmezési raktárnak egy hozzá intézett levelét mellékelte. Ullmann Sándor ezzel a levelével igazolja azt, hogy a nagyváradi katonai élelmezési raktár számára szállítani vállalt lisztmennyiséget egészében azért nem szállította le, mivel Menkes százados, a raktár vezetője, a mellékelte levéllel a további szállítást szüntetőzta, amit ő tudomásul vett.

A hadosztálybírósg azután felhívta egy a katonai ügyészre, mint pedig a vádlottakat, hogy állapítsák meg azokat a kérdéseket, amelyeket az esetleg még megidézendő élelmezési, aránymereti és vasúti szakértőkhöz kívánnak intézteni. A bíróság a feleknek a kérdések megszövegezésére két napi határidőt adott. A kérdések alapján fog azután a hadosztálybírósg határozni arról, hogy a szakértőket egyáltalán meghallgatja-e és hogy a bejelentett kérdések közül melyeket intézi hozzájuk?

A nagyváradi katonai élelmezési raktár által a debreceni katonai főraktár számára rendelt és a szállítók által közvetlenül oda-küldött liszt foglalkoztatta azután a bíróságot. Menkes százados értesítette a debreceni raktárt, hogy a Kurländer és Ullmann cégtől lisztet rendelt számára. A cég a lisztet el is küldötte, de buzaliszten kívül bizonyos mennyiségű rozsisztet is küldött. A debreceni raktár levelében tudatta nemsokára a nagyváradi főraktárral, hogy a kenyérliszt megérkezett. Ezen értesítés alapján Menkes intézkedett, hogy a liszt ára a cégnek kifizetessék. A Kurländer és Ullmann cég a vasúti fuvarleveleken külön tüntette fel a rozsisztet. Ezek a fuvarlevelek csak később kerültek Menkes százados kezébe, miután a liszt árát már kifizette. A bíróság behatóan vizsgálta meg ezt az ügyet, hogy megállapítsa, nem történt-e itt visszaélés? Felolvasták Ullmann Sándornak erre vonatkozó vallomását, amely szerint a kenyérliszt megrendelését úgy értelmezte, hogy liszt alatt kenyérliszt értendő, a kenyérliszt fogalmába pedig beletartoznak a rozsisztak is.

Altoldi Géza dr. főhadnagy, katonai ügyész azt vitatta, hogy a pusztán „liszt” megnevezés nyilvánvalóan megévesztésre célzott, miután ebben nincsen megjelölve az, hogy a liszt miből készült. Liszt alatt, sőt kenyérliszt alatt mindenféle éhető terményből készült liszt érthető, így a rizsliszt és a tengeri liszt is.

Menkes százados azt igyekezett bebizonyítani, hogy a debreceni raktárnak a liszt megérkezéséről szóló jelentését előbb kanta, mint a fuvarlevelet.

A hadosztálybírósg ezután különféle iratokat olvastatott fel és több fuvarlevelet, számlát és kötlevelet vizsgál meg. A tárgyalást holnap délelőtt folytatják.

Aradi vonaton

ellopott ékszerek.

Az Aradi Közlöny tudósítójától.

Fejér Gábornak az Aradi éjszakai pénztár vezérigazgatójának kellemetlen kalandja támadt a hétfőről keddre virradó éjszakán. A vezérigazgató most költözik a fővárosból Aradra. Hétfőn este Budapestben vonatra szállt és a hálófülkébe magával vitte a felesége ékszereit és több okmányt tartalmazó bőrtekéjét is.

Nyugodtan lefeküdt és magára zárta a hálókoosi fülkének ajtaját. Szolnoknál felébredt és esodálkozva konstataálta, hogy egy rövid kabátos férfi kilépett hálófülkéje ajtaján és azt nyitva hagyta. Első álmából felébredve azt hitte, hogy valaki bizonyára eltévesztette hálófülkéje ajtaját és tévedésből nyitott be hozzá. Néhány perc múlva azonban gyanakodni kezdett és a hálókoosi kalauzát hívta, az azonban nem jelentkezett. Ekkor a vezérigazgató felakart csavarni a fülke gázlámpának szabályozóját, de az nem működött. A vezérigazgató tolvajra gondolva felkelt és a fogason lógó kabátját, amelyben pénztárcája volt, megapogatta. Mivel úgy a kabátot, mint a benne lévő tárcát a helyén találta, nyugodtan lefeküdt. Azt hitte ugyanis, ha tolvaj járt a fülkében, az legelsősorban a kabátját vitte volna el a pénztárcával együtt. Ezért megnyugodva feködt le és egész Aradig tovább aludt. Aradon megdöbbenve konstataálta, hogy a fölke csomagtartójának legbelső sarkában elhelyezett bőrtekéjébe, amelyben az értékes okiratok és ékszerek voltak eltűnt. Azonnal jelentést tett a rendőrségnek, amely megállapította, hogy az éjszaka vakmerő tolvajok garázdálkodtak a vonaton. Csaknem minden hálófülkében szerencsét próbáltak, de csak kevés helyen találtak könnyen elvihető értéktárgyakat. Ezen az éjszakán különben csaknem az egész vonatot végig lopták és még a harmadik osztály utasait sem kímélték meg.

A rendőrség pontosan megállapította az eset körülményeit is. A lopás e hó 23-án, keddre virradóig történt, Szajol és Szoinok között. Az ellopott táskák körülméül 75—80 centiméter hosszú, 35—40 centiméter széles barna, lapos angol bőrtekécske volt, sok használatlaltól kissé megviselve. A táskában egy kis zoldes színű régebbi női utazó retikülben női ékszerek voltak, melyek közül különösebben következők említenők: egy pár, összesen 6—7 karátos briliáns női fűbevaló platinába foglaltva, egy karesat platinapálcákból összefűzve, 4, vagy 5 briliánsal, egy aprószemű kétsoros gyöngyör, egy antik művü, mintegy két ujnyi széles, szép munkájú aranykarsant, egy kisebb gyöngyűgő, több női platin-moltu apró gyöngyű, illetve briliánsal és egyéb apróob ékszereimik. A kezitaskában volt továbbá egy irattáska különböző biztosítási kötvényekkel, aktákkal és iratokkal, valamint egy öltözet sötétkék fűhíruha, különböző lehneműk, cipők, férfi arany inggombok. A fehérneműekben és a gombokban F. G. betűk vannak.

A nyomozást az aradi rendőrség és a budapesti államrendőrség folytatják, azonkívül az összes környékbeli nagyobb városok rendőrségeit is meggyőző állomásoknál szintén letartóztatás történt.

Szélnamos szakaszvezető.

Az Aradi Közlöny tudósítójától.

Tegnap este 8 óra tájban Onta György ópécskai gazdálkodóhoz besákkított egy szakaszvezető, két polárörrel. A szakaszvezető azt mondta Ontának, aki felmentett gazdálkodó, hogy azonnal vonaton be meri felmentését a miniszter megszüntette.

— Vegyen pénzt magához! Figyelmzettette a szakaszvezető Ontát, aki 1200 koronát vett magához.

Ezután a menet a pécskai vasúti állomásra vonult. Itt a szakaszvezető félrehívta Ontát és közölte vele, hogy haza ereszti, ha jól megfizeti. A gazdálkodó azonnal látta, hogy megakarták zsarolni, kifejtette tehát, hogy nála nincsen pénz hanem vigyék vissza otthon majd mindent elintéző. Ebbe azonban a szakaszvezető nem akart beleegyezni. Felszálltak tehát az Aradra induló vonatra és bejöttek Aradra.

A városba vonulva egy őrmesternek feltűnt a különös menet. Igazolásra szólította fel a szakaszvezetőt, aki azonban megszökött. Ontát felvitték a katonai rendőrségre, ahol elmondta az egész dolgot. Ontát haza engedték, a szélnamost pedig most a csendőrség keresi.

Amikor O-Pécskán megtudták a dolgot, egymásután jelentkeztek az asszonyok a községi háznál, hol elmondták, hogy két nap óta egy katona összeszedte a nyakdiszult használt arany pénzeket s azt mondta, hogy neki erre a hadserg-főparancsnokság adott felkutatalmazást. A csendőrség azt hiszi, hogy régen körözött szélnamossal van dolga.

— Mindenki hordja magánál katonai okmányát. A magyar királyi honvédelmi miniszter urnak 1999—1917 éln. sz. rendelete folytán figyelmeztetem a város férfi lakosságát, hogy hadkötelezettségükre vonatkozó okmányukat u. n. népfelkelési igazolványi lap, zöld felmentési igazolványi lap, katonai (honvéd) igazolványi könyv, kilépést bizonyító igazolvány, végelbocsátó levél, menetlevél) állandóan maguknál hordják, mert mindazon egyéneket kik igazoltatásuk esetén ily okmányok egyikét felmutatni nem tudják a rendőrséghez, esetleg újabb bemutató pótszemlére az illetékes katonai parancsnoksághoz előállítják. Arad, 1917 október hó 23-án. Greón Nándor főkapitány.

— Hósi halál. Domokos Bálint a 7. huszárezred tizedese, az ezüst vitézségi érem II. oszt., a bronz vitézségi érem és a Károly csapat kereszt tulajdonosa, a román harcúterén, ellenséges srappnelől találva, hósi halált halt. Domokos Bálint a háboru első napjától kezdve dicsősegesen harcolt a szerb, az orosz és olasz harcútereken, most nemrég került az erdélyrészi frontra, ahol a vitéz, bátor katona életét követelte az országhatár megvédése. Bajtársai temették el. A drága halottban Domokos Sándor aradi vasutas és Domokos Juliska a testvérülket gyászolják.

— Értékpapírok magánforgalmi záróárlayama. Budapestről telefonálta tudósítónk: Az értékpapírok masánforgalmában ma a következő záróárlayamok voltak: Magyar Hitel 1354. Osztrák Hitel 961. Agrár Bank 1160. Fabank 1037. Hazai Bank 658. Kereskedelmi Bank 6430. Magyar Bank 935. Salgótarjáni Kőszénbánya 1335. Beocsim cement 1340. Viktória malom 1990. Konkordia malom 1035. Rimamurányi vas mü 1344. Ganz-Danubius 4950. Klottid Vaskőipar 760. Osztrák-Magyar Államvasut 1198. Aradi tengerhajózási 2170. Atlantic 1880.

A bevételek és a bejáró bevarási engedélyek meghosszabbítása. Az aradi kereskedelmi és iparkamara közli, hogy azok a kereskedelmi, ipari és pénzintézetek felmentettek, akiknek november 30-án lejár a bevarási engedélye, a polgármesteri hivatalban legkésőbb holnap, csütörtök délutánig kaphatnak bevarási engedély meghosszabbítást. Később történő jelentkezéseket a polgármesteri hivatal nem vehet figyelembe.

LEGUJABB.

Reggel 2 órakor érkezett teloronjelentés.

A képviselőház ülésének folytatása.

— Elejét lásd a 3-ik oldalon. —

A Ház ülését délután négy óra után nyitotta meg az elnök. Mindjárt Tisza István gróf emelkedett szólásra. Attér arra *a cinikus tülekedésre, amelyek az államtitkári és főispáni székek betöltésénél nyilvánultak meg.*

Mi lett volna, ha a kormány nem kreált volna új miniszteriumokat? Azokban minden más feladat előtt ez volt a legfontosabb és leg-sürgősebb. Itt van például a népjóléti miniszterium. Erről csak annyit tudunk, hogy ki van nevezve a miniszter és az államtitkár, meg azt is, hogy Batthyány Tivadar gróf pozsonyi beszédében azt mondta, hogy az ő miniszteriumának kapujára ki lehetne szegezni a táblát, hogy innen számüzve van a nepotizmus és a protekció. Ebből következtetni lehet az egész kormányzatra. Nem is tudtam, hogy a népjóléti miniszter ur ilyen nagy humorista. Ez a kijelentés mindenestre *a huszadik század egyik legjobb vicce.*

Ezután a főispáni névsorral foglalkozik.

Rakovszky István közbekiált: Kubinyi Géza! Kubinyi Géza!

Tisza István gróf: Foglalkozni kell ezzel a kérdéssel közérdekből is, hiszen a főispáni kar az egész kormányának a fotográfája. Kubinyi Géza a felmentések dolgában megtévedt és lemondott állásáról, hát mondjon le önkönnél is minden főispán, aki a katonai felmentéseknél visszaél. Nagyon jól emlitette a képviselő ur Kubinyi Géza, aki hasznos, erélyes és kitünő tagja volt partomnak még sem haboztam lemondását rögtön elfogadni. Anélkül, hogy részletesen bele akarnék menni a kérdésbe, ki kell jelenteni, hogy még nem volt Magyarországon kormányzat, amelynek főispáni névsora ilyen alacsony lett volna, mint a mostani. Jelentők felet fiatal emberek, kik valamiképpen, a fatális véletlen folytán nagyon közeli rokoni viszonyban vannak a kormányzókkal, vagy a pártok vezető embereivel. A rendelkezésemre álló főispáni lista csak töredék, mindössze 38—40 nevet ismernek, ezek közül tizenhét olyan fiatal ember, akinek számára óriási ugrás volt a főispáni állás és nemcsak főszolgabírók, akik között még néha vannak kivételes tehetségek is. A főispáni állás ilyen deklaszifikációja meg nem volt Magyarországon. Visszatetszők azok a jelenségek is, hogy a kormány egyes tagjai egymás ellen hogyan harcolnak. A kormány organumai megirták, hogy amikor a miniszterelnök ur állását elfoglalta

rezerválist volt kénytelen aláírni,

amelyben kötelezte magát, hogy a blokkal kötött megállapodásokat megtartja. (Felkiáltások: Nem igaz!) Ha nem igaz, miért nem dementáltak előbb? Nagyon fogok örülni annak, ha a miniszterelnök ur ezt a hirt megalólja és kijelenti, hogy neki teljes szabadsága van és a választójog terén úgy fog eljárni, ahogyan eljárnak akar. Rámutat arra is, hogy a kormány tagjai a nyilvánosság előtt veszekedtek egymással valamely tárcá körül. Rettentő szint vet a kormányzatra a háboru közepén, hogy azt az erőt, amelyet az ellenség visszaverésére kellene kibaszdná ilyen kis herce-hurcára használnak fel. A

belügyminiszter ur jelentést kér arról, hogy a választók közül kik vannak itthon, kik vannak felmentve és kik vannak a fronton. Ez nyugtalanságot keltett. É azt hittem, hogy a belügyminiszter ur tájékozódni akart a választói eshetőség felel. De Ugron Gábor ur egy intervjúban úgy nyilatkozott, hogy papír formáról van szó.

Palugyay Möríc államtitkár közbeszól: Olvassa el az egészet!

Tisza István gróf: Minél többet olvasok belőle, annál kevesebbet tesz ki az államtitkár ur az ablakába. Végül kéri a kormányt, hogy koncentrálja minden erejét az ország védelmére. Mit érnek el vele, ha most megcsinálják a választójogot, hisz úgy sem lehet választani előbb, mint békekötés után hat hónappal. Nincs idejük a békekötés után megcsinálni a választójogot?

— Bármennyire is helytelenítjük a választójogi reformot, tárgyalásába belemegyünk azzal a szándékkal, hogy azt a magyar érdekeknek megfelelően csináljuk meg. A munkapárt minden életkérdésben támogatja a kormányt, de a Ház feloszlátásába nem megyünk bele. A parlamentben van egy kisdud eiszánt csapat, amely a magyar nemzet békevágyát pártérdeknek akarja gyümölosztetni. A Ház feloszlátásával a vértüket áldozó távollevő polgártársainkkal szemben jogiosztást követtünk el. Arculesapása a nemzet jogainak az a fel-fogás, hogy a hatalom levő keresztül viszi a paratát s ha ez nem sikerül, feloszlaga a parlamentet. Apponyi hajlandó odadobni a nemzetet a radikális özönvíznek, hogy megrontse önmagát. A nemzettel szemben hajlandók vagyunk köteleességünket teljesíteni az ellenzékéről, de ne tegyék lehetetlenné helyzetünket a nemzet jövőjére veszedelmes tervekkel. Hajlandók vagyunk az együttműködésre, amelynek egyetlen akadály a választói jog. Találjanak módot az akadály megszüntetésére, a legjobb erők egyesítésére. Igérjük, hogy minden személyi kérdést felretéve részt veszünk minden munkában. (Hosszantartó lelkes éljenzés és taps a munkapárton.)

Wekerle válasza.

Wekerle Sándor miniszterelnök nyomban válaszol. Helyesli Tisza kijelentését, hogy az erők koncentrációra van szükség, mert a jelen időben szükség van a nemzet minden erejére. Mindenki tudja, hogy ő nem kereste mostani állását, azért csodálkozik, ha azt állítják róla, hogy reverzálist adott. Reverzálista az, amit programjában elmondott.

Ezenkívül sem miniszterársainak, sem a királynak mást nem ígért. Igyekeztek programját meggyőződése szerint megvalósítani. A főispánok elleni panaszokat megvizsgálja. Mindenki szabadon nyilváníthatja politikai nézetét.

Attér a választói jogra, ami a háboru alatt megoldandó nyílt kérdés volt. Tisza ugyancsak ellenjegyezte a választójogi rezolúció, ezental tehát már nem elvi, hanem csak technikai ellentétek forognak fenn. Kivánatos oly alap megteremtése, amelyen egyesíthetők a nemzeti erők a jövő feladatok elvégzésére. A Tisza-féle választójogi törvény szük kereteiben nem várjuk a megoldást. Az a meggyőződése, ha az ő programja szerint oldjuk meg a kérdést, az évtizedekre megnyugtást kelt.

Attér az indemnitási javaslat szakkérdéseire. A radikálisokra nézve megjegyzi, hogy a magyar állam lesz abban a helyzetben, hogy adott szavának helyt áll, amire megvan a garancia. Részletesen retekál Teleszky beszédére, majd kijelenti, hogy a munkásszervekedés sürög, az mielőbb megoldandó a szabad egyesülés jogával. A részletekdekről a szakminiszterek fognak nyilatkozni. Kéri a javaslat elfogadását.

Tisza István gróf személyes kérdés címén néhány megjegyzést tesz.

Szabó István a Ligazdapárt nevében elfogadja a javaslatot.

Werner Gyula a kormány programját bírálja és választói jog kiterjesztése ellen beszél.

Pop C. István a román internáltakról.

Este 8 órakor az interpellációra térnek át. Horvát Gyula a kisfőton való szeszifőzés engedélyezését kéri. Wekerle Sándor miniszterelnök megnyugtató választ ad.

Pop C. István az internált román ajku magyar állampolgárok szabadonbocsátását kéri.

Ugron Gábor belügyminiszter kijelenti, hogy elfrendelte a reviziót s az internáltak sorsáról majd más alkalommal fog nyilatkozni.

Fényes Lászlónak Bródy Sándor betiltott színművéről szóló interpellációjáról lapunk más helyén közlünk tudósítást.

Az ülés éjjel 11 órakor ért véget.

TÖRVÉNYKEZÉS.

§ **Megnyerte Tagányi Sándor dr. lakbérleti pert.** Megittuk, hogy a Központi Textilművek részvénytársaság igazgatócága lakbérleti pert indított Tagányi Sándor dr. ellen. A textilművek részvénytársaság megvásárolta Sulkovszky hereeg panhotai uradalomhoz tartozó Batthyányi-utcai házat, amelyben Tagányi lakik és melyért 2400 korona évi bért fizetett. Ezt a bérösszeget azonban Tagányi nem fizette, mert neki adás-vételi szerződése van, hogy a házat a pankotai szőlővel együtt 200.000 koronáért megvásárolta. Az ügy a járásbírószág elé került, ahol Tagányi Sándor dr. jogi képviselője Köpf János dr. kijelentette, hogy Tagányi nem fizet, mert ő nem bérlő, hanem tulajdonos. A járásbírószág ezt azonban nem akceptálta és Tagányit keresetével elutasította, és kötelezik arra, hogy vagy fizesse ki a bérösszeget, vagy pedig költözzék ki november elsejére a házból. Tagányi felebbezett az ítélet ellen. Ez ügynek ma volt a szóbeli tárgyalása az aradi polgári törvényszéken, amely a felperest elutasította azzal, hogy Tagányi Sándor birtokában levő adás-vételi szerződés szerint a ház tulajdonjoga Tagányié. Az adás-vétel érdemi elbírálása nem tartozik a lakbérbírószág hatáskörébe.

MOZGOKEPSZINHAZ.

• **A Tüzpróba premierje az Apollóban.** Szerdán mutatja be az Apolló Rrasché-Lázár Alfréd Tüzpróba-ját. A darabot nagy érdeklődés előzte meg, annál is inkább, mert a regénynek annak idején szenzációsan nagy sikere volt. Szerre a nagy sikerre most ráduplázott a filmbemutató. A Tüzpróba pompás éleslátással világít bele néhány főuri család életébe, a melyben a szerelem és pénz vívja a maga nagy és elkéseregett harcát. Drasche-Lázár Alfréd nagyszerűen rajzolta meg ezt az összekötkezt s az ebből támadó harcot. A film technikailag is elsőrendű alkotás, kevés magyar film van, amely ilyen nagyszerűen sikerült. A külső pompa, a kiváló darab mind-mind hozzájárultak ahhoz, hogy a publikum egy nagszerű premiért élvezzen végig. A Tüzpróba oly nagy tetszést aratott, hogy már ma ugyszólván teljesen elkelték a holnapi előadás jegyei.

FIGYELMEZTETJÜK lapunk t. olvasóit, hogy a lapkihordóktól újságot vásárolni, vagy náluk a lapra előfizetni szigoruan tilos. Aki ezen óvást figyelmebe nem veszi, büntetendő cselekményt követ el.

KÖZGAZDASÁG ÉS KÖZLEKEDÉS.

Ellenségeink buzatermése.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

A római nemzetközi mezőgazdasági intézet közleményei, amelyekre épen nem lehet mondani, hogy nekünk kedveznének, meglehetősen gyenge buzatermésekről számolnak be ellenségeink államaiban.

Legszomorubb a helyzet Franciaországban, hol 1917-ben 4.297.170 hektár terület volt buzával bevetve, szemben az 1916-ban bevetett 5.202.580 hektárral, mely még mindig jelentékenyen alul marad az 1911. és 1915. évek közötti 6.054.352 hektár átlagnak. 1917-ben termett Franciaországban 44 millió mm., 1916-ban 58 millió, míg az 1911-15. évek átlaga 73.640.783 métermázsa.

Angolországot illetően ismeretesek azok a rettenetes erőfeszítések, amelyeket a kormány tett a buzatermés fokozására és mégis az 1911-15 évek közötti átlagon — 759.593 hektár — alig emelkedik fölül a bevetett terület 776.379 hektárra. Ez igazán nem eredmény az óriási erőfeszítéshez képest. Az átlagtermés 1911-15.

között 16 millió mm. volt, 1916-ban csak 15 millió, az 1917. évi eredményt pedig nem is közlik.

Olaszországban az 1911-15. évek átlagában bevetett terület volt 4.816.880 hektár, 1916-ban 4.726.800 hektár, 1917-ben már csak 4.300.000 hektár. A termés volt az 1911-15. évek átlagában 49.696.600 mm., 1916-ban 48.044.000, 1917. évi adatok hiányoznak.

Csak Kanadában emelkedett a bevetett terület, de a termelt mennyiség ott is apadt.

Legnagyobb a fogyás az Egyesült Államokban, hol a 146.648.728 mm. átlaggal szemben 1916-ban 131 millió, 1917-ben pedig csak 118.490.720 mm. buza termett.

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Aradon, 1917. évi október 25-én, esütőtörkőn

C. Bérlöt.

C. Bérlöt.

Márványmenyasszony.

Operette 3 felvonásban.

Kezdeté este fél 8 órakor.

A szerkesztésért felel:

STAUBER JÓNSEF.

A béke küszöbén

1917. október 1-én.

új előfizetést nyitottunk az „Aradi Közlöny“-re.

Az eseményekről napról-napra a legalaposabb és a legfrissebb tudósításban számol be az Aradi Közlöny. Közleményeinek eredetisége és érdekessége, valamint háborús híreinek megbízhatósága révén Magyarország vidéki lapjai között az első helyen áll és mint ilyen a legelterjedtebb, a legértelmesebb, legkedveltebb és legolvasottabb újság.

Előfizetési árak helyben és vidéken:

Egész évre . . . . . 36 korona

Fél évre . . . . . 18 korona

Negyed évre . . . . . 9 korona

Egy hóra . . . . . 3 korona

Tessék mutatványszámot kérni!

HIRDETMÉNY.

A kereskedelemügyi minisztériumak a len és féllennárú, továbbá ezekből az anyagokból készült cikkek felajánlása tárgyában kelt 61933—VI C. 1917. sz. rendeletét a következőkben teszem közzé:

A Lenárúközpont Részvénytársaságnak (Budapest V., Mária Valéria-utca 12.) a 299—1917. M. E. számú rendelet határozmányainak figyelembe vételével mennyiségre való tekintet nélkül megvételre fel kell ajánlani.

1. Mindennemű vastagszálú vászon (kőcvászon), szalmazsák-vászon, vitorlavászon, cordinelli, festővászon, bélésvászon, szalonvászon, ruhavászon, csinvat, sávoly, (grádli) dril, atlasz, köper, komlókendő, nadrágszövet, dox, prosvászon, keményvászon, elasztik, enyvászon, vattirozóvászon, bélésvászon (kanavász), szinesvászon, kékvászon, nyomtatott len- és féllennárú, szines csinvat, festett sávoly,

(grádli) öltönyszövet, egyenruhaszövet, tüzőltó (livrée) sávoly, matracsávoly és hasonló szövetek.

2. Mindennemű kettős vitorlavászon, ponyvaszövet, takarószövet, szőnyegvédőszövet, hajóvitorlavászon, vasuti kocsi-tetővászon, kenyérzsákszövet, hátizsák szövet, vadászvászon és hasonló szövetek.

3. Mindennemű fehér len- és féllennárú, beleértve a különleges célokra készült vásznakat is, mint hímzésvászon, ruhavászon, Kneipvászon stb., fehér, szines, és tarka asztalterítők, asztalkendők, törülközők, még pedig úgy a méteráru, mint szabásosan szőtt áruk, vagy beszegett állapotban rojtokká is, zsebkendők egész darabokban, vagy felvágva, beszegeve is, ha 42 cm-nél szélesebbek, továbbá mindennemű törülközők, üvegtörölők, háztartási törölők és hasonlóak beszegeve, vagy szegés nélkül; végül lepedők, szabásosan szöve, vagy fel-

darabolva, beszegeve, vagy szegés nélkül.

4. Mindennemű lenből és féllennárúból konfekcionált és katonai célokra alkalmas cikkek, mint: egyenruhákat, szalmazsákok, szalmavánkosok, hátizsákok, sátrak, kenyérzsákok, itatóvedrek, ponyvák, abrakostarisznyák és hasonló egyéb konfekcionált cikkek, mint férfi ingek és alsónadrágok, zabonyok, nadrágok egészben, vagy részben lenfonalakból előállított hevederek, luhozszalagok, egy cm.-nél szélesebb egyéb szalagok, végre mindazok a 299—1917. M. E. számú kormányrendelet alapján korlátozás alatt álló áruk és konfekcionált cikkek, amelyek az 1., 2., 3. és 4. csoportban megemlítve nincsenek, a lenfonalak és lenecrnák kivételével.

Mindazok, akik a jelen rendelet alapján felajánlandó len és féllennárú, továbbá ezen szövetekből készült konfekcionált cikkek birtokában vannak, kötelesek az 1917. évi augusztus hó 19-ik

napján birtokukban lévő készleteiket, legkésőbb 1917. évi augusztus hó 31-ig napjáig, a 2. csoportban felsoroltakat legkésőbb 1917. évi szeptember hó 10-ik napjáig, a 3. csoportban felsoroltakat legkésőbb 1917. évi szeptember hó 20-ik napjáig és a 4. csoportban felsoroltakat legkésőbb 1917. évi szeptember hó 30-ik napjáig a Lenárúközpont Részvénytársaságnak megvételre felajánlani.

Felajánlandók azok a mennyiségek is, amelyekre nézve a felajánlási kényszer elrendelése napján szabályszerű igazolványok vagy a kereskedelemügyi miniszter, m. kir. honvédelmi miniszter és a cs. és kir. hadügyminiszter kivételes engedélyei a lenipari bizottsághoz már beérkeztek.

Aki a jelen rendelet ellen vét, az a magyar királyi minisztérium 299—1917. M. E. számú rendeletének 20. paragrafusában foglaltak értelmében büntetendő.

Arad, 1917. szeptember 22-én.

Green, főkapitány.

Mesés szép lesz az a hölgy,

aki az

IBOLYA DORÉ CRÉMÉT

használja. Az arcórt vakító fehérre varázsolja és eltüntet mindenféle arctisztatlanságot. **Ara egy tégelynek 2—K.**

Ibolya Doré szappan 4 kor., Ibolya Doré tej 2 K — fill. Ibolya Doré hölgypor 2 K — fill.

Tyukszem ellen

a leghatásosabb szer az

Anagalin.

Ara 1 korona.

Kellemes ízű limonádét

mindenki otthon készíthet 1 adag **EST CITRAS**-sal.

Ara 20 fillér.

Fenti szerek kaphatók a kizárólagos készítőnél:

Hajós Arpád gyógyszer-tárában

Arad, Andrásy-tér 22. szám.

A szépségápolás titka a felhasználott szepítőszerek helyes megválasztásában rejlik!

Rozsnyay kitűnő Serail arc-szepítő különlegességei

mind kipróbált jó hatású készítmények, amelyet bárki bizalommal használhat.

Rozsnyay Serail arc-enőcső. Kis tégely 1-30 kor. Nagy tégely 2-50 k.

Rozsnyay Serail crémje nappali használatra. Egy tégely ára 2 korona 50 fillér.

Rozsnyay Serail szappan. Egy darab 3 kor. 50 fill.

Rozsnyay Serail opora. Lehető finomságu, Crém, lenár, róza és testápolónak. Egy dob. ára 2 korona

Kiváló finom illatszerek. Gyöngyvirág, Ibolya, Lila, du bal orgona, piros róza, Serail. Uvogle 1 kor 50 fillér.

Kapható a készítőnél

1845

Rozsnyay Mátvás gyógyszer-tárában Arad, Szabadság-tér.

Mezőhegyesi Cukorgyár

elad égetett darabos meszet

waggonként 2500 koronaért,
helyt Mezőhegyes waggonba
rakva. 7132

658—1917. gsz.

ARVERÉSI HIRDETMÉNY.

Arad sz. kir. város gazdasági széke a Gellindülő 825. sz. és Cefindülő 82. sz. egyenkint öt hold területű városi parcellák bérlete iránt folyó év október hó 29-én délelőtt 10 órakor a városháza I. emeletén lévő gazdasági hivatalban árverést tart.

Kikiáltási ár: a 825. sz. parcellánál holdanként 59 korona, a 820. számú parcellánál pedig holdanként 35 korona évi bér.

Bánatpénzül leteendő a kikiáltási ár 10%-a készpénzben, vagy elfogadható értékpapirokban.

Az árverésen részt lehet venni szóbeli és írásbeli ajánlatokkal.

Az írásbeli ajánlatok lezártan a szóbeli árverés megkezdése előtt nyújtandók be és csak akkor vétetnek figyelembe, ha azokhoz a bánatpénz mellékelve van s ha az ajánlatozó kijelenti, hogy az árverési feltételeket ismeri és elfogadja.

Az árverési feltételek a gazdasági tanácsnok úrnál az árverést megelőzőleg is megtekinthetők.

Arad sz. kir. város gazdasági székének 1917. évi október hó 15. tartott üléséből.

A gazdasági szék.

Arad szab. kir. város rendőrkapitányi hivatalától.

26477—1917. kih.

Hirdetmény.

Közhírré teszem, hogy Aradon 1917. év szeptember hó 28-án egy darab fehér-vörös tarka tehén elfogatott.

A tulajdonos folyó évi október hó 28. napjáig a kapitányi hivatalnál jelentkeznetik és tulajdonjogát beigazolhatja.

Ha a tulajdonos jogát beigazolni nem képes, tulajdonosa a fenti határidő alatt nem jelentkezik, az állat mint gazdátlan jószág nyilvános árverésen el fog adatni.

Arad, 1917. október hó 20-án.

Rendőrkapitányság.

Használt csomagoló papir megvételre keresztek. Bővebbet a kiadóhivatalban. :-

Női- és férfi kalapok formázása és festése.

Értesitem a n. é. közönséget, hogy férfi- és női kalapok festését, tisztítását és formázását a legújabb divatu formákra

elvállalok a legszebb kivitelben és a legrövidebb idő alatt. Tisztelettel 6107

Mály Albert,

kalapos mester, Boros Béni-tér 23.

Aranyat és ezüstöt

beváltak a legmagasabb árrban. 14 karátos aranyat 9.10 kor. Ugyiszintén szinarany és mindenféle aranypénzt a legmagasabb árrban beváltak. 7147

Gerber Henrik,
Arad, Weltzer János-utca 15. sz.

Ujságmaculatura ismét kapható kis és nagy mennyiségben.

Bővebbet a kiadóhivatalban.

Jegyzői irodámba

keresek férfi vagy női munkaerőt havi 50 korona készpénz ágynemű és mosáson kívül teljes ellátás mellett.

Talpas község jegyzője:

Schioiffer Arpád,

7110

1917.

Fehér, száraz

házi szappant

nagyobb mennyiséget vásárol

Hajós Árpád gyógyszerterára

Arad, Andrássy-tér 22. sz.

Katonáknak

fontos tudni, hogy

ruhafelük

kiirtására legjobb szer a PETERIS folyadék, ára 2 kor. és HADAR hirtőpor, ára 2 kor.

Szőrvesztő-

Depillor.

Elkészítő, a maga nevében pártatlan szerrel minden alkalmatlan szőrejt are nyak vagy karokról, stb. minden fájdalom nélkül pár perc alatt okvetlen eltávolítható. Ara utasítással 1 kor.

Fenti szerek kaphatók a kizárólagos készítőnél:

Hajós Árpád gyógyszerterában

Arad, Andrássy-ut 22. szám.

Használt ólom

megvételre keresztek.

A Magyar királyi belügyminiszterium és a magyar kir. kereskedelmi miniszterium által engedélyezett, valódi **HERSKOVITS-féle citromizból készült**

CITROMIZ PÓTLÓ,

mely teljesen pótolja a most amugy is behozatal hiányában drága citromot. Kellemes íze és jóságánál fogva felülmulja az eddig forgalomba hozott összes citrompótlókat. Egy kellemes ízű limonádéhoz egy kávés kanál, egy teához pedig 80 csepp elegendő. **Herskovits-féle citrom-pótló** kapható az összes elsőrangú fűszer- és csmegekereskedésekben. Egy kis üveg ára 1.70 korona, 1 nagy üveg ára 2.40 korona. Vízszó-elárusítóknak nagy árengedmény. Képviselet:

Both József, Heim Domokos-utca 3.

Főraktár: Arad, Deák Ferenc-u., Földes gyógyszerterál szomban. Ugyelünk a Herskovits névre. 6197

Földbirtokosoknak

35 évre 7% annuitás teljes árfolyam.

50 évre 6% annuitás teljes árfolyam.

65 évre 4.85 annuitás 95% árfolyam

65 évre 0-50 annuitás 90% árfolyam mellett, továbbá

aradi házakra

50 évre 6% annuitás 98% árfolyam (rövidebb időre is) mellett törlesztéses és váltó kölcsönöket folyósított, valamint kisebb-nagyobb birtokok, házak eladását és parcellázásokat vállal.

Bonyhádi József

Arad, Kapa-u. 47., d. u. 2-től.

Birtokok és házak eladásra előjegyzve.

10562—1917. pm.

HIRDETMÉNY.

A m. kir. miniszterium által 7912—1914. M. E. szám alatt kiadott kormányrendelet és azzal kapcsolatban a m. kir. földművelésügyi miniszter ur által 193350 1914. szám alatt kibocsátott végrehajtási rendelet értelmében az üszöborjúknak, a 3 évnél fiatalabb üszöknek és hasas tehéneknek vasuton való szállítása, valamint levágása a kényszervágást kivéve, tiltva volt, illetőleg esetről-esetre kivételesen általam engedélyeztetett.

A m. kir. földművelésügyi miniszter urnak folyó évi 32577. sz. rendelete alapján a fentebb említett tilalom tekintetében Arad vármegye gazdasági felügyelőségének meghatalgatása után a nagy takarmány hiányra tekintettel Arad városra nézve a következőket rendelem el:

1. Üszöborjúk, 3 évnél fiatalabb üszök és hasas tehének tovább tenyésztése céljából ezentul külön engedély nélkül szállítható.

2. Üszöborjúk, 3 évnél fiatalabb üszök és hasas tehének levágás céljából vasuton ezentul külön engedély nélkül szintén szállíthatók, ha azok össztenyésztésre kevésbé alkalmasak, vagy alkalmatlanok. Ezen szempont elbírálását a vasuti állomáshoz ki rendelt szakértő állatorvosokra bízom.

3. Üszöborjú, 3 évnél fiatalabb üszök és hasas tehének a kényszervágás esetén kívül ezentul külön engedély nélkül levághatók, ha azon köztenyésztésre kevésbé alkalmasak, vagy alkalmatlanok. Ezen szempont elbírálását a városi m. kir. állatorvosra bízom, aki ezen igazolást a marhalevéltre köteles rávezetni és ez igazoló marhalevél vágattató által a vágóhídi igazgatónak adandó át.

4. Köztenyésztésre alkalmas üszöborjúk, 3 évnél fiatalabb üszök és hasas tehének levágás céljából vasuton ezentul sem szállíthatók szabadon.

Jelen határozatom azonnal hatályba lép s visszavonásig terjed. Arad, 1917. október hó 10.

Varjassy, polgármester.

Kifutófiu

jó fizetéssel

felvétetik.

Bővebbet a kiadóhivatalban.

Apró hirdetések.

Tudnivaló az apróhirdetésekről:

Az apróhirdetések díját szavak szerint számoltják.
 Minden szó hirdetői ára 20 fillér. Vastagabb betűkkel 40 fillér.
 A vastagabb betűkkel kívánt szavakat aláhúzással kell jelezni.
 A legkisebb hirdetés ára 10 szög 2 koronára.
 Az apróhirdetéseket előre kell fizetni. Hirdetéseket délután 1/2 óráig veszik fel.
 A kiadóhivatal fenntartja magának a jogot, hogy az olyan apróhirdetés szövegét, amelyik tartalmánál fogva eredeti alakjában nem közölhető, megváltoztassa.

Házasság.

Hadi rokkant, 7238
 kis testi hibával, akinek saját háza és jövedelmű vendéglője van, nősülés céljából megismerkedne oly közénkoru izraelita nővel, aki legálább 2000 korona hozománnyal rendelkezik. Ajánlatok „Hadi-rokkant” jellegre a kiadóba küldendők.

Levelezés.

Többeszer
 Aradra ránduló vidéki uriember ismeretségi kerest elismert íess urinót. Leveleket „Nem bánja meg” jellegre Kossuth-utcai papírüzletbe. 7240

Önálló
 lakással rendelkező, intelligens nő barátságát keresem, kit szívesen támogatnék. Ajánlatok „Ösz” jellegre alatt. 7231

Keljük 7242
 uriember volna hajlandó ótrásu hadi-övezet uriaszonynak, ki gép- és győrs-íráshoz nem ért, állást szerezni, az írjon „Hálás lennék” jellegre a kiadóhivatalba.

Független,
 fiatal uriaszonynak, oly középkoru, feltétlen uriember ismeretségi kerest, ki őt nemleg támogatná. Leveleket „Uriaszonynak” jellegre kerem. 7248

Alkalmazást keres.

Azonnali
 belépésre állást keres egy jobb házból való leány, kisebb gyermekek mellé, ki a varrúhoz is ért. Cim a kiadóban. 7237

Vaskereskedő, 7241
 20 évi gyakorlatlalt, fűszerben is szakember, több nyelvismerettel, üzletvezetői vagy raktárnoki állást keres azonnali belépésre. Megkereséseket kér „Állandó” jellegre Kossuth-utcai papírüzlet n. Arad.

Hivatalnoknő,
 több évi gyakorlatlalt, ki a magyar, német nyelvet szobán és írásban bírja, gép-és gyorsírásban, valamint minden írodai munkában járatos, kautióval rendelkezik, megfelelő állást keres. Szíves megkereséseket „Megbízható” jellegre a kiadóba kerem. 7204

Alkalmazást nyer.

A nádorlakt
 körjegyzői írodában, egy, a jegyzői teendőkben járatos egyén, mint kiségitő munkkerő, azonnali alkalmazást nyer. Díjazása használatihoz képest 8-10 korona napidíj. 7249

Úgyes
 szobaleány, jó bizonyítványokkal felvételek. Jelentkezni 2-4.ig. Cim a kiadóban. 7247

Keresem
 2-3 éves fiuk mellé, intelligens iszonyt, ki a mosást, vasalást, ruhajavítást is vállalja. Öv. Simonyi Istvánné, Mez k. cs. háza. 7226

Német kisasszony
 két iskolás gyermek mellé felvétetik. Csakis komoly megbízható kisasszony ajánlata keretik. Zongoránál tudó előnyben részesül. Cim a kiadóban. 7174

Mindenek,
 jóraváló, tisztességes leány, két tagu családkhoz azonnal felvétetik. Krausz Adol. Bokszege. 7229

Kiadó lakás.

3 szobás
 lakás, minden hozzártartozóval, november 1-re kiadó. Cim a kiadóban. 7250

Lakást keres.

Modern lakást.
 4-5 szobást keresek 1918. májusra. Ha megfelelő, 3000 kor. évi bért is fizetek. Ajánlatok legkésőbb nov. 8-ig a kiadóba intézendők. 7234

Euforizált szobát
 keresek november 1-re. Ajánlatok „Tiszta” jellegre a kiadóba keretnek. 7248

Modern
 1 szobás lakást keresek Cim: Cipőszövetkezet. 7246

4-5
 szobás lakást, víz-és villanyvezetékekkel bérelnék májustól. Magánház előnyben. Ajánlatokat kerem Vecsey, Kiss Ernő-u. 4.a. sz. 7121

Vétel és eladás.

Karácsonyi kasszabemut.
 régebbi évfolyamaiból, még pár példány, 4 koronáért kapható Krieszer I. és I. a Arad. Dobos u. 1. Előjegyzést 1918. évre elfogadjunk. 7048

Két,
 vastag, kenderből készült, keveset használt pince-kötésű, különként 9.50 koronáért adó. Kende Ferencné, M. u. sz. 7282

Eladó
 egy ruhaszekrény, 1 összecsintható vaságy. Cim a kiadóban. 7230

Eladó
 két vég Rumburgi vászon és himzett párnák. Uimer, Görbe-utca 1a. 7335

Eladó
 kétjártu malom, 36 collos francia kövekkel és hozzávaló részekkel. Tovább egy Gáyer írású hez való részek. Bővebbet Mészáros Ferenc, Győrök. 7238

Sármegamintura
 fekete (skunks válláhy) 280 koronáért eladó. Alku nélcen. Cim a kiadóban 7239

Páros szobát
 dől, eladó. Cim a kiadóban. 7246

Butorok adásvétele.
 Ebédő, háló- és nappali szobaberendezés. Fa- és vasbutorok kaphatók Garai Károly butorüzletében Arad, Asztalos Sándor-utca 5. sz. 2791

Karácsonyi album
 elleni szer „Tikiu” kapható egyedül Wajdits gyógyszerárban, Ferenc-ter. Kis úveg 1.90 kor., nagy úveg 3.50 kor. 2947

Karácsonyi album.
 Rózsavölgyi, Bárd és Nádor-főle 1918-ra előjegyzésben már kapható Deák-főle zelemű- és könyvkereskedésében, Forray-utca. Telefon 902. 4421

Központi aranybevitte.
 A legfinomabb arany 14.50 K., 18-as arany gramja 10.50 K., 18-as arany gramja 9.50 K., 14-es arany gramja 8.50 K. Szín-aranyat a legmagasabb ártért veszek. Brandes órá- és ékszerező, József téherceg-ut 12. sz. (Lutheránus-templom mellett.) 5518

Hagyományok
 makói óriás, valamint petrezselyem és egyén magvakat, ugyancsak édes nemes tormaszószót, melyek csiraképeségéért, tisztaságáért, lelelőseget vállalunk, legelősebb nap áron a kiadóban. Foghagymás maximális, termésk piaci áron adunk el. Aradforgalmi Keresvénytáraság, Makó. 6041

Használt ólom
 megvételre kerestetik. Bővebbet a kiadóhivatalban. 7892

Ingatlan.

Szentádvány-utca 41.
 szamu adó- és új kétemeletes, modern bérházamat eladom 18 lakással, nagy gyárépület és melléképületek, 640 szög telkekkel. Bors Mihály, Szeged. 7228

Eladó ház.
 Gizella-utca 3. sz. emeletes bérház, 10 évig adómentes, szabad kézből eladó. Bővebbet ugyanott. 6140

Tökély-térhez közel levő
 ház, elutasítás miatt eladó 3 szobás és 4 szobás lakással, villany-, vízvezeték-és kerttel. Értekezni Takács Lajos cipősz., Tökély-tér 6. 7206

50-60 hold
 földet felelbe adok. Lázár, Hasszinger-u. 5. Telefon 747. 7251

Üzletek.

Egy nagyon
 jó forgalmu fodrász üzlet bevonnás miatt beadó. Cim a kiadóban. 7244

Különféle.

Apróhirdetések
 az „Aradi Közlöny” részére felvétetnek a Messenger-boy rotdában. Deák Ferenc-u., Barua Béla hirdetseli és hirdapírodájában Zrínyi-u. és a Kossuth-utcai papírüzletben.

Gyógyászat.

Héhs Vasas chinabera.
 Süverén szer vérszegénység, sápkór, szédülés, a vérszegénységéből eredő ideg-pajok, étvágytalanság, gyomorbántalmak, láz, általános gyengeség ellen. Paratlan várképző és vérjavító biztos óvszer. Matrikus fertőzések- és minden infektívóból eredő meg-betegedés ellen úgy felnőtteknek, mint gyermekeknek. Ára 5.- kor. Héhs gyógyszerár, Földes gyógyszerár. 12

Tyulizásem
 és minden bőrkeményedés ellen biztosan ható szer, Héhs gyógyszerész tyukszem-tapasz. A legmeggröztöbbs tyukszem a tapasz párnái használata után leválik, a győtrő fájdalom azonnal megszűnik. Ára 1 korona. Héhs gyógyszerár, Földes gyógyszerár Arad. 12

Dr. Schalkovszky
 lábáztatás elleni szer, biztos, kipróbált Ártalmatlan szer, rögön hat, ára 1 korona 50 fillér. Kapható Földes és Héhs gyógyszerárban. 12

Kézzel szedett uradalmi fajalma kapható.

Erdeklődni lehet: 6086
Körösvölgyi Pálinkakaraktár
 Arad, Andrassy-tér 5. Telefon 651.

Eladó

2 éves szőlőoltvány és 2 éves dírekt termőn.
 Arjegyzéket küld:

Molnar Minály,
 Apanszántó. 727

Használt ólom
 megvételre kerestetik. Bővebbet a kiadóhivatalban.

MÉH-VIASZT

veszek minden mennyiségben. Ajánlatot kérek postafordultával.

Dr. Fenyves Vilmosné
 Arad, Lujza-utca 1. sz.

Viszketegséget,
 sőt, rüh leggyorsabban elmulasztja a Dr. Flesch-féle eredeti
„BARNÁ ZSIR”
 Nincsen szaga, nem piszkál. Mindig eredeti pecsétes Dr. Flesch-felét kérjünk. Próbá tégely 1.00-... nagy tégely 2.-k. Csakad! tégely 9.-k. Kapható Aradon, Hajós Arpad gyógyszerárban, Andrássy-ter 2. 7151

10278-1917. pm.
HIRDETMÉNY.

3310-1917. M. E. rendelet 5. paragrafusa lehetővé teszi, hogy egy a nem termelő, valamint azon termelők, kiknek szükségletét a saját termése nem fedezi — a saját házi szükségletükre bármely községben termelőknél burgonyát szerezhessenek be. Az erre vonatkozó vásárlási igazolványok kiállításával Arad sz. kir város közéletmezési hivatalát bizom meg.

Kiállítás díjúl a közéletmezési hivatal személyzeti és dologi kiadásinak fedezésére különként fél fillér fizetendő.

Az étkezési célokra szőigáló burgonya eladási ára 1917. évi november 30-ig különként 22 fillér, melyben bentfoglaltatik a rakodó állomáshoz való szállítási költség.

A vásárlási igazolványok csak az ételmszer igazolványok felmutatása után állítandók ki.

Figyelmeztetem a vásárló közönséget, hogy a vásárlási igazolványt azon község főszőlgabirójánál, ahol a burgonyát beszerzi, okvetlenül mutassa be, hogy részére a szállítási igazolvány kiállítható legyen.

Ipari, közlekedési vállalatok, köz- és magán intézetek részére vásárlási igazolvány ki nem állítható, mert ezek részére a szükséglet külön fog kiutaltatni. Az erre vonatkozó kérvények tehát a polgármesteri hivatal utján az Országos Közéletmezési Miniszteriumhoz terjesztetnek fel.

A termelő által vásárolható, valamint a nem termelő által vásárolható fejadagok a következőleg állapíttatik meg:

I. Termelőknél:
 Nehéz testi munkások részére fejenként 108 kg., egyéb ellátatlanok részére személyenkint 72 kg., cselédek, időszaki munkások részére fejenként 22 kiló, vetomagra kat. holdankint 900 kiló.

Nem termelőknél:
 Nehéz munkások részére fejenként 108 kiló, egyéb ellátatlanok részére személyenkint 72 kiló.

Arad, 1917. október 14-én.
 Varjassy Lajos, polgármester.